

Базгарскы Книжици.

Часть 1.

1858. МАРТА.

КНИЖКА ВТОРА.

ПОСЛѢДНИ-ТИ СТРАНИЦИ

ОТЪ

БЛЪГАРСКЪ-ТЪ ИСТОРИЪ.

(Виждь Книж. № 5, страницъ 144.)

IV.

Подирь смръть-тъ на Георгыя Святославовича наченовѣтъ пакъ да ся распадѣтъ блъгарскы-ти области. Планинско-то пространство отъ Сливенъ до Месемвриѣ прѣминува въ рѣцѣ-ти на Византийци-ти. На връхнини-ти край Тунджѣ, въ удѣлъ-тъ на Елтимѣра, съ съгласиѣ Императорово поселява ся Боѣславъ съ титулъ “Мизийскый Деспотъ,,¹⁾. Дръжѣше ся още ѣдинъ Филиппополь, кой-то какъ

¹⁾ Cantacuz. t. I. p. 172. Δεσπότης Μυρίης ὑπο Βασίλειος ἐπιτέτρακται, ὀνομαζόμενος.

то споменѣхмы по горѣ, бѣ привзеть отъ Георгіа. Той-зи градъ ся пазіаше отъ 1000 конника българи-аланскы и 2000 пѣшаци. Начальникъ на Алани-ти іе былъ Итиль, Темира и Венгринъ Ина¹⁾. А главный-тѣ воіеначальникъ іе былъ Руссиянъ Иванъ сръдченъ и искусенъ войникъ²⁾. Градъ-тѣ ся дрѣжіаше іако. Всичкы-ти усилія на Грци-ти ся разбивахъ на каменни-ти ніегови стѣни. Не помогнъ и кулообразпа-та подвижна машина, — кой-то бѣ направилъ за опытъ нѣкой си нѣмскый инженеръ, кой-то ся находдаше въ грцкж-тѣ войскж наіемникъ³⁾.

Боіеславъ, кого-то подрѣжіаше Андроникъ младый-тѣ, отъ кѣмъ Тунджіж почель бѣ да плаши Тръново, гдѣ-то боіарскый-тѣ Сѣвѣтъ бѣ избралъ на царство Михаила сына на намѣстника видинскаго Страшиміра⁴⁾. Михаилъ кога дойде въ Тръново съпровождаше ся отъ венгро-вляшкж-тѣ войскж, коіа-то бѣ призвана отъ прѣзь Дунава за да подкрѣпи избраніе-то ніегово⁵⁾. Не свари той оцѣ да ся воцаріи, и прѣво-то ніегово дѣйствиіе бѣ да прѣмине планинж-тѣ у сливенскый-тѣ бѣлканъ и да обсади планинско-то укрѣплениіе Кописсъ, гдѣ-то ся бѣше окопалъ и укрѣпилъ Боіеславъ. Цѣла година ся іе продлѣжявалѣ обсаждане-то на той-зи градъ — и не даде врѣмя Михаилу да ся спусти въ Оракыж за да подкрѣпи Филиппополь, кой-то бѣ обсаденъ отъ Грци-ти, и кой-то какъ-то видѣхмы по горѣ удръжа прѣво-то нападаніе отъ противници-ти.

¹⁾ Ἰτίλης καὶ ὁ Τεμίρης τὸ γένος Ἀλάνοι καὶ ἱ.ε.с. (Игнатъ) ὁ ἐξ Οὐγκρῶν

²⁾ Στρατηγός δὲ ἐπὶ πάντων Ἰβάνης ὁ ῥῶς κατὰ τὴ χειρᾶ γενναῖος καὶ ἐμπειρότατος στρατηγεῖν. Cantac. ibid.

³⁾ Ἐκ Γερμανῶν τις περὶ τεχνολογίας καὶ μηχανικῆς ἐξεσχημένος ibid.

⁴⁾ Георгій не остави наследника. Михаилъ ся іе иврциалъ Князь — Ἀρχонта Μιχαήλ. Придрѣжамы ся рассказаніе-то на сѣвременника на тѣмъ происшествіи, Кантакузена, кой-то наіица вездѣ Българи-ти Мизіани : — *Οἱ τῶν Μυσῶν δυνατοὶ*, — боіарс-ты.

Андроникъ поручѣа на Бриѣниѣа да тѣсни той-зи градъ , самъ си прибрѣза, да подаде помощь на Боѣслава, кого-то отъ день на день повече стѣснявахъ Михайлови-ти войски. Бриѣний, казва Кантакузенъ, извршилъ ѣе повече отъ колко-то можѣше да чѣка отъ не-го Андроникъ. Ако и да дрѣжѣаше упорно войвода Иванъ , пѣ той прѣвари, съпомощь-тж на нѣкои прѣдадени нѣму граждане да нападне прѣзъ мощь-тж въ градъ-тѣ и да испжде отъ тамъ българо-аланскы-ти войски.¹⁾

Изгубованиѣе-то на градъ Филиппополь , ся отплати скоро съ придобываниѣе-то на погранично-то укрѣпленіѣе Копѣисъ , коѣе-то бѣ населено повече отъ Българи. Ако и да приближаваше войската подѣ лично прѣдводителство на Андроника , ако и да имаше доста хранж и други средства за забраняниѣе-то на градъ-тѣ , граждане-ты , кои-то имахъ ѣвно расположеніѣе кѣмъ Михаила смутихъ ся и принудихъ Боѣслава да бѣга при покровителѣа си²⁾ Андроника²⁾. Подирь Боѣслава спустися Михаилъ Страширировъ сынъ въ Оракыжъ , залови вѣсточнж-тж ѣ часть до Вирж и Троѣанополь. Андроникъ младый-тѣ , кой-то ся бѣ расположилъ при Димота съ войска-тж си и глѣдаше какъ въ Адрисийскж-тж или Адрианополскж

1) Иванъ заѣдно съ други-ти връжъ ся у дома си — *ἀνευβρήτην ἐπ' οἴκῳ*.

2) Любопытно ѣе повѣствованиѣе-то Кантакузеново, съ коѣе-то той пска да управи Андроника за той-зи неудаченъ походъ. Като брѣзашо да ся съѣдини съ Боѣслава Андроникъ бѣ му назначилъ мѣсто Потокъ *ἐς Πотоῦκην*, — не далечъ отъ българскж-тж войска — *οἱ ἐστρατοπεδῶντο Μηναιῖν*, — нѣ тутако дошла му вѣсть че Боѣславъ умрѣлъ скоропостижно. Това обстоятелство вѣспрѣ Андроника. Подирь нѣколко врѣмя приѣ извѣстїѣе, че Боѣславъ, като ся наѣл гѣби разболѣлъ ся (*μοχθητὰς δὲ φαῶν*) и три дни ся ѣе нахождалъ въ беспмятство, така, гдѣ-то го бѣхъ приѣли за мрѣтъвъ , и ся готвѣахъ да го закопаѣтъ. Подирь три дни дошелъ на себе си и скоро ся оправилъ съвѣтъ. Нѣ благоприятно-то врѣмя бѣ вече изгубено. Андроникъ, не отиде напрѣдъ, и Боѣславъ не можѣ да ся дрѣжи въ Копѣисъ. Cantacuz. t. I. p. 176 - 177.

область градове-ты и села-та ієдин подирь други прѣминуваѣть подь власть на Българи-ти, глѣдаше и не можіаше да имъ подаде помощь. Той ся рѣши да призове Михаила да свршиѣтъ тѣмъ борба съ ієдинокорство, и Кантакузентъ іє записалъ въ своіѣ-тѣ лѣтописи отговоръ-тѣ на българскій-тѣ поведитель „Безуменъ іє ковачъ-тѣ, кой-то, догдѣ има клещи хваща съ рацѣ-ти си раскалено-то желѣзо.” Догдѣ имамъ силнѣ и добрѣ устроенаѣ войска, цѣль свѣтъ ще ми ся присмѣіє ако быхъ ся пустиѣлъ самъ си съ тѣдо-то си въ опасность¹⁾. Не приємаѣтъ ієдинокорство-то, коіє-то ми прѣдлагашь ты отъ гнѣвъ, зацо-то ще дойде врѣмя, кога наше-то взаимно приѣтелство ще бѣде нужно за да ся дръжимъ орѣшцу общиѣтъ ни врагъ²⁾. Подирь той-зи отговоръ Михаилъ ся удали въ Трново. И скоро ся обѣясни причина-та на такво прибрѣзваніє Михайлово да иде въ планини-ти, ако и да му бѣше тврѣдѣ лесно да отрѣже Андроника младый-тѣ отъ Цариградъ, и да привземе всичкѣ-тѣ западнѣ Оракиѣ подь българскѣ власть. Михаилъ догдѣ още бѣше само сынъ на видинскій-тѣ намѣстникъ, кой-то ся нахождаше въ приѣтелски смощеніѣ съ Сръби-ти съ помощь-тѣ на баща си бѣ оя ожениѣ за Недѣѣѣ или Недѣ, дѣщеріѣ на краля Милутина. Не безъ участіє-то на Сръбиѣ одесниѣ му ся бѣ пѣтъ-тѣ къмъ врѣховнѣ-тѣ власть, врѣзь Българиѣ, и подирь му дойде и Неда съ малолѣтни-ти си сынове Шипшана и Іоанна. Въ Трново събрахъ ся сега двѣ царици: Теодора и Неда, Гръкыніа и Сръбкыніа. Колко да іє голословно (бездоказателно) изложениє-то на лѣтописи-ти, не можемъ обаче да не забѣлѣжимъ, споредь послѣдствіѣ-та, въ кои-то сѣ замѣсяни имена-та на двѣ-ти царѣ-

1) Τῶ ἰδίῳ σφέατι διακινδυνεύουσι.

2) Cantacuz. t. I. pag. 480. Види ся вече да іє ималъ намѣрениє да напусти Неда Урошевѣ и да ся размири съ Сръбиѣ.

ми, че главни-ти пружини (зембелекъ) на усобици-ти и размирици-ти въ Българиѣ ся сж нахождали въ рѣцѣ-ти на тыя жени. Михаилъ Страшириновичъ рѣшилъ ся бѣ да напусти Недж Урошевѣ и да отмѣтне дѣца-та ѣ отъ право-то за прѣстолъ-тъ, и да ся ожени за Теодоръ Палеологовѣ. Въ това дѣло је было, какъ-то ся вижда и участіе Андрониково. Изъ за тѣжъ постѣякъ Михаилъ какъ-то ще видимъ по долу, не само је заплатилъ съ животь-тъ си, нѣ въ исто-то врѣмя вручилъ је на Византийци-ти въ лице-то на Шишмана орудіе, съ које-то тѣ непрѣстанно сж безпокоили и плашили тръновско-то правителство. Боіаре-ты Градъ и Панчо,¹⁾ бѣхъ проводени до Андроника младый-тъ за да го извѣстятъ за нове-то родство, и за миролюбивѣ прѣговори. Михаилъ и Андроникъ ся срѣщяхъ за да ся видятъ въ Черномяни²⁾, гдѣ-то Андроникъ убѣди Михаила да му иде на гости въ Димоть заіедно съ Теодоръ, гдѣ-то одръгала-та ѣ майка нетръпливо чакаше да ѣ види. Михаилъ заіедно съ женѣ си скоро получихъ приглашеніе. Взаимни-ти интереси на Михаила и Андроника ся съгласихъ твърдѣ добрѣ въ Димоть, кой-то бѣ средоточіе на не доволни-ти Византийци, въ главѣ-тъ на кои-то стоіаше Андроникъ внукъ на Императоръ-тъ. Като напуснѣ Неджъ, Михаилъ отъ деиъ на деиъ чакаше размиреніе съ брата ѣ Стефана Урошиа, а отъ другъ стражъ Андроникъ ся готвѣаше да иде на Нариградъ за да свали отъ прѣстолъ-тъ дѣда си. Платъ-тъ му бѣше да отнѣме отъ Сръбиѣ южна-та Македоніѣ, и да усили войскъ-тъ си съ албано-македонскъ волницъ.

¹⁾ Contacuz. t. I p. 187. ο Γράδος καὶ ὁ Πάντζος — Гръдъ-Горавъ и Пенчо.

²⁾ Ibid. p. 208 εἰς τζερνοιά-ους, ibid. p. 191. διαβάτων τον ἔβρον κατὰ τὴν τζερνοιά-ου λεγομένην πόλιν Сегашний Черменъ, кой-то гѣжи не далече отъ Едрене прѣзъ Марицъ.

За това и подпалваше Михаила срѣщу Сръби-ти. И ако бы ся сврѣшилъ цариградскый-тъ походъ счастливо, Михаилъ бѣ длѣженъ да получи голѣмъ часть отъ Оракомъ¹⁾, и іеднѣ суммѣ пари²⁾.

Той-зи договоръ бѣ заключенъ въ Димоть на 1327 год. и не іе ималъ никаквѣ силѣ. Тѣя събытія сж изложени отъ Іоанна Кантакузена³⁾, кой-то набѣдява Михаила Страшиміровича за измѣнѣ и вѣроломство. Обаче лѣтописецъ-тъ не е можилъ да скрие нѣкон обстоятелства, кои-то съвсѣмъ оправдавѣтъ Михаила, и показвѣтъ, че причина-та, гдѣ-то не ся сж опазили тѣя условія, не е былъ той, а Андроникъ младый-тъ, кой-то скоро поченъ съ разни хитрости да ся изврѣща, пригласи при себе си Боіеслава, даде му начялство надъ войскѣ-тѣ и му стори голѣми почести, и съ това потревожи спокойствије-то на Михаила, кой-то помесе много трудове, догдѣ устрани притязаніе-то Боіе-slавово отъ блѣгарскый-тъ прѣстолъ. Като испята нѣколко пѣти вѣроломство-то на сѣюзника ся, Михаилъ ся рѣши да заине на странѣ-тѣ на дѣда му, кому-то ся и вречи да прати помощъ, като виждаше че войска-та на старый-тъ Императоръ не бѣ въ силѣ да ся бори съ неуморени-ти дружини на внука си. Подъ личинѣ-тѣ на искренно пріятелство къмъ Андроника стар. Михаилъ таіеше другы намѣрениа, тврѣдѣ смѣли и тврѣдѣ несообразни съ нѣгови-ти сили. И посрѣщнѣ въ свои-ти стремленія още похытѣръ съвѣстникъ, кой-то лесно можіаше да проникне намѣрение-то му, и да поврне къмъ своіѣ ползѣ

¹⁾ Грегора, t. I, p. 391. споменува за той-зи договоръ съ тѣя слова:—
χρημάτων τε παρόξιν, πολλὰ καὶ ὑπὲρ κληρονομίας καὶ πόλεων ἐκ' τῆς τῶν Ῥομαίων ἡγεμονίας.

²⁾ *ibid.* и като на роднина и като на сѣюзникъ — Καὶ ὡς γαμβρῶ καὶ ὡς συμμαχῶ.

³⁾ Cantacuzeni historiarum, t. I, lib. 56, 57, 58.

забръкани-ти обстоятелства на Цариграда, къмъ когото ся стремиахъ мысли-ти Михайлови и Андроникови.

Счастливо-то окончаніе на военни-ти дѣйствиа въ македоно-сръбскы-ти области ободрихъ го и той бръзаше да ся повърне къмъ Цариградъ, и ся надѣяше да го привземе прѣди да му даде врѣмя да ся приготви, а за да приспи бдителность-тъ на дѣда си Андроникъ испрати напредъ іедного отъ приближени-ти си да му прѣдложи доброволнъ уступкъ на Имперіѣ-тъ, п безъ да дочака отговоръ разби іединъ малкъ отрядъ ніеговъ при Мавропотамо (въ Февруаріа на 1328 год.) Въ исто-то врѣмя дойде му вѣсть, че блъгарска-та войска ся спуска въ Оракыѣ и ся іе упятила къмъ столицнѣ-тъ на Имперіѣ-тъ. Михаилъ Страшиміровичъ, кой-то още не бѣ разврнѣлъ планъ-тъ на свои-ти дѣйствиа и намѣрениа събра около Ямболіа доста силнѣ войска, и като подвигнѣ къмъ Руссокастро іединъ отрядъ наіемници¹⁾, прибръза да испрати воіевода Ивана съ три хыляди конника къмъ Византиѣ, като помощъ, кой-то бѣ обѣщавъ Андронику старому. Нъ Андроникъ внукъ-тъ ся оплаши отъ това движение Михайлово, и испрати въ Византиѣ вѣстника да убѣди дѣда му за да прѣкъсне всѣко сношение съ повелитель-тъ на Блѣгари-ти. Той го извѣщаваше, че Михаилъ ся стреми къмъ столицнѣ-тъ не като съюзникъ, нъ като знаіе слабо-то положение ніейно, готви ся съ силѣ ударъ да іѣ привземе и да стане самовластенъ отъ Истра до Босфора²⁾. И воіевода Иванъ, кого-то нетръпѣливо чякахъ въ столицнѣ-тъ іе былъ само прѣдвѣстникъ на голѣмъ силѣ, кой-то води самъ блъгарскы-тъ царъ. Той іе съвѣтовавъ да пуснѣтъ въ градъ-тъ само іедно ограничено

¹⁾ Кантакузенъ гы наричя Скъои. р. 249.

²⁾ У Грегора t. I, lib. IX с. 5. *μὴν ἀρχὴν κατὰ τὴν ἐξοχὴν ἀπὸ Βυζαντίου μέχετε τοῦ Ἰστρου.*

число Българи, и то безоружни и покладни, като удвоѣтъ на всѣ-
дѣ стражѣ-тъ, и най паче въ Императорскій-тъ дворѣ. Въ тѣхъ
слова на съвременника изображава се картина-та на дръжавный-тъ
животъ на вѣсточнѣ-тъ Римскѣ Имперіи, коѣ-то бѣ съредоточе-
на исключительно въ Византиѣ, коѣ-то іеле іеле се извърнѣ да не-
подпадне подъ власть на българскѣ-ти конници. Михаилъ Страш-
мировичъ слѣдовалъ іе прѣданиѣ-то, коѣ-то оживяваше съ всѣко по-
литическо възрожденіе на Българіи подъ прѣводителство-то на
дѣятелни личности.

Старый Андроникъ ако и да не вървоаше внука си не сѣ рѣ-
ши обаче да впусти Ивана въ столицѣ-тъ на Имперіи-тъ. Българ-
скый-тъ отрядъ расположи се не далеко отъ градъ-тъ. А Андроникъ
внукъ-тъ стигаше войскѣ-ти си на димотскый-тъ път, и сѣ готвѣаше
да нападне на Цариградъ, нѣ видѣшесѣ че го стѣснявахъ българ-
скѣ-ти воиски въ Оракыйскѣ и искусно сѣ воспользова отъ обстоя-
тельства-та за да удали отъ стѣни-ти Цареградскы Ивана и неговѣ-
ви-ти три хиляди конника. Пазливый-тъ Михаилъ сѣ запрѣ на Блъ-
гаро-Оракыйскѣ-тъ Границѣ, и чѣкаше да види, ако не сѣ удаде
Андрониковый-тъ планъ, да нападне той, и да привземе Византиѣ;
но въ Майѣ на 1328 год. тѣ бѣ въ власть-тъ на неговѣй-тъ про-
тивникъ¹⁾). Михаилъ іасно виждаше Андрониковѣ-то намѣреніе, и
безъ да изживни обичнѣ-тъ сѣ пазливость, не сѣ рѣшаваше да сѣ
размири съ Него. Рако или какшо трѣбоваше да избухне война съ

¹⁾ Любопытна іе 58 глава I кн. отъ хроникѣ-тъ Кантакузеновъ. Ан-
дроникъ — внукъ-тъ испратилъ до Михаила нѣкого Іоанна Руджіери за да го
убѣди то съ обѣщаніа, то съ напашваніе да повыка Ивана назадъ и самъ
да остави византийскѣ-тъ земѣ. Михаилъ, като научи, че Андроникъ съ вой-
скѣ-тъ стои така близо задъ байри-ти оплашилъ сѣ (казва Іоаннъ Кантаку-
зеновъ) и като сяслъ отъ градѣ-ти си нѣколко пиронки, избралъ пояседу нѣ
единъ мѣденъ кръстъ, и като го цѣлуналъ, далъ го на посланика съ тѣхъ

Сръбникъ, въ коѣ-то засдно съ животь-тъ си бѣ му отредено да сложи и всички-ти си намѣренія за будуща-ти завоіеванія и разшпренія на Българникъ. Андроникъ като ся укрѣни въ Византиѣ явно почена да ся уклонява отъ исполненіе-то на задлъжненіе-то, коѣ-то бѣ обѣщаль Михаилу — задлъжненіе, коѣ-то бѣ заключено, какъ-то видѣхмы на Димотскій-тъ съборъ. Михаилъ, като ся ушпаше на родственный-тъ съюзъ съ императорскій-тъ доуж не закъснѣ да напоми Андронику ніегови-ти обѣщанія. Той ся поіави пакъ въ Оракыѣ и поведе войскъ-тъ си на горѣ по теченіе-то на Тунджѣкъ къмъ Андрианополь и Димоть, и като прати да обадижтъ Андронику, че заіема онѣкъ чясть на аракійскъ-тъ область, коѣ-то му ся бѣ врекъль да му даде, ако привземе Цариградъ. На мѣсто отговоръ, Андроникъ ся поіави въ Визъ, и плашіаше Михаила, че ще му отрѣже пать-тъ къмъ планина-тъ, и прѣдлагаше му да порѣшижтъ това дѣло съ бой.

И тука назливый-тъ Михаилъ ся рѣши по скоро да отстжи, нежели да приіеме бой, и да има отзадъ си сръбски-ти дружини, кои-то плашіахъ западни-ти области на Българникъ. Гръцки-ти войски пакъ захъ пограничный-тъ градъ Ямболь, кой-то ся обрѣнж на стражнищъ, отъ коѣ-то прѣдполагахъ да съгѣдоджтъ Михаило-

думи „занеси той-зи кръсть на Императоръ-тъ и му кажи, че съ той-зи знакъ завѣрявамъ го, че азъ нѣмамъ намѣреніе да прѣстѣпиль договоръ-тъ, кой-то е заключенъ помежду ны, и не мыслиж да воювамъ сръщу ніего“ — *ὅτι λέλυκα τὰς σπονδὰς, τὰς πρὸς αὐτόν, ὅτι καὶ αὐτοὺς ἔχωμεν τὴν στρατίαν.* И той казваше истина-тъ — той не бѣ събраль дружини-ти си сръщу младый-тъ Андроникъ, а само съ тайни помысли чыкаше да улочи врѣмя да изврши стремленіе-то на Крума и на Симеона, и да прѣвари завованіе-то на Палеолога, въ послѣдний-тъ, какъ-то видѣхмы, не дреміаше. И Михаилъ прати до Ивана вѣстникъ съ изображение на огненно крыло-знакъ на скорость — *καὶ πτερόν πρὸς περιπτεροῦμένον τοῦτο ὑάρ παρὰ Μισοῦς ταχύτης σφαιόν* — и съ заповѣдь да ся съіедини съ главим-тъ войскъ.

ви движения; а самъ Андроникъ приборъза да ся върне въ Византиѣ, гдѣ-то го выкахъ дѣла-та съ мало-азиатскы-ти Турци. Непокійный-тъ Михаилъ пакъ нападнѣ на Оракыѣ, достигнѣ до адриано-полскѣ-тѣ область и ся расположи съ войскѣ-тѣ си при градѣ Букелось. Не далечъ отъ-тѣдѣ при село Проватонъ¹⁾ стягаше ся войска-та Андроникова, кой-то бѣ приелъ мѣри за да ся разрѣши той-зи пѣть чрезъ бой негова-та прѣпирнѣ съ Михаила. Проватонъ бѣ заловено отъ блъгарскы войскы, и Михаилъ обиколень съ окопи скоро видѣ ся обложенъ отъ Андроникови-ти войскы. Цѣль мѣсяць ся сѣ готвили враждебни-ти страни да наченѣтъ бой-тъ, кой-то съ всѣко срѣдство отстранѣаваше стара-та Императрица — майка Теодорина, като ся обръщаше по пережънно-то кѣмъ Михаилъ, то кѣмъ Андроника съ молби-ти си за да ги склони да ся погодиѣтъ любовно; и за честь Андронику, трѣбѣ да кажемъ, че той направи прѣвж-тѣ стѣпкѣ за помирениѣ. Михаилъ поиска да му ся даде условенна-та чѣсть на Оракыѣ като вриѣ на женѣ му. Андроникъ ся съгласи, нѣ само подѣ условнѣ да признаѣ Михаилъ врѣзъ себе и законъ-тъ и власть-тѣ на Византийскѣ-тѣ Имперіѣ.²⁾ Нѣ Михаилъ му прѣдстави, че такво трѣбованиѣ ѣ несообразно, за да признаѣ блъгарскыѣ-тъ царь, на кого-то независимость-та ѣ укрѣпѣна отъ вѣка, врѣзъ себе си Императорскѣ-тѣ власть. Той му прѣдложи друго условнѣ за миръ да промѣни Букелось, за Созополь — градъ възъ Чрьно-то море. Андроникъ ся клони и призва Ми-

¹⁾ Cantacuz. t. I, p. 324. *ἐν Ὀδρουσίαις τὸ Βουκίλευ προπυργεῦμενον πόλισμα.* Село Проватонъ, сегашно Праводи въ буджѣкъ-тъ, кой-то ся образува отъ слитнѣ-то на рѣкы Тунджѣ и Марицѣ, не трѣбѣ да ся смѣся съ Праводи старо-блъгарско Овечьскѣ, коѣ-то ся нахожда въ горнѣ-тѣ Блъгаріѣ на пѣть-тъ отъ Шуменъ кѣмъ Чрьно море.

²⁾ *ibid.* Κατὰ τὸν ἐπιχειρήσαντα Ῥωμαίοις νόμον.

хвила за да се посовѣтова съ него за Сръбскы-ти дѣла. и въ ис-ходѣ-тъ на 1328 год. събрахъ ся тѣ на брѣгъ-тъ на Чрно-то море, гдѣ-то и бѣ рѣшено да поченѣтъ да дѣйствовѣтъ срѣцу Стефана Урошіа.¹⁾

Таѣа война бѣ несправедлива отъ Михайловѣ странѣ. Увлѣченъ отъ Андроника, той ся готвѣаше прѣзь цѣлѣ 1329 год. за нѣкъ, и при-зва още отъ прѣзь дунава и отъ кѣмъ Савѣ съюзници²⁾, А на про-лѣтъ 1330 год. поченѣ война-та, и бѣхъ ея нагласили да нападнѣтъ на Сръбниѣ отъ двѣ страни: Андроникъ отъ южнѣ-тѣ странѣ чрезъ Пелагониѣ, а Михаилъ съ свои-ти съюзници прѣзь Етрополскы-ти баири кѣмъ врѣхнини-ти на Струмѣ и Моравѣ. Споредъ свидѣтел-ство-то на Грегора, Михаилъ ималъ подѣ начялство-то си 12,000 блъгари и 3,000 Скъди³⁾ вѣроѣатно Венгерци и Власи, кои-то му бѣхъ пратени отъ Бессарабъ Воєводѣ и отъ Карла Роберта. Блѣ-гарска-та войска бѣ събрана около истокъ-тъ на рѣкѣ Срумѣ⁴⁾.

А Стефанъ Урошь брѣзаше да золови Велбуждъ, сегашный Кю-стендилъ⁵⁾ и като научи тукъ, че Михаилъ ся је расположилъ при Землянъ около Струмѣ, подадеса още по напрѣдъ, като имаше отъ

¹⁾ Това свиданіе станѣ на мѣсто Κρημνοῦς между Созополь и Ан-хьмалъ.

²⁾ Бессарабъ Воєвода и Карлъ Робертъ Венгерскый; за послѣдний-тъ споменува ся въ једнѣ грамотѣ на Стефана Душіана, въ којѣ-то ся при-казва и за побѣдѣ-тѣ надъ Михаилъ (срав. Исторія Сербскаго языка, А. Майкова.

³⁾ Δώδεκα μὲν χιλιάδας ἐκ τῆς οὐκίας χώρας, τρεῖς δ' ἑταίρας Σκυθῶν μι-σθοφόρων (t. I, p. 455) По сръбскы-ти бѣлѣжки войска-та Михайлова је бы-ла до 80,000, а сръбска-та не је была повече отъ 15,000, така је казано и въ грамотѣ-тѣ Душіановѣ.

⁴⁾ Ἐνθα δὲ μάλιστα καὶ ποταμοῦ τοῦ Στρομόνος εἰσιν αἱ πηγαί. Greg. ibid.

⁵⁾ Ἐν τόπῳ Βελιάσθιν — говори Каштакузень (t. I, p. 428), јасно је

връдѣ-ся рѣка Каменча¹⁾. Неприятелски-ти войски бѣхъ до тогѣхъ близу една отъ другѣ, гдѣ-то воюваха-ты можѣхъ да се разговорѣтъ, Сръби-ти ясно слушахъ какъ имъ се присмывахъ Михайловы-ти воители. Сръбски-ти лѣтописци разказвѣтъ, че Стефанъ Урошъ, кой-то не желалъ крѣвопролитіе, залѣгалъ съ миролюбиво писмо да склони Михаила да се примири, но послѣдний-тъ горделиво отхвѣтилъ предложеніе-то на Сръбскій-тъ краль.²⁾ Наширание-то Андрониково отъ кѣль Югъ обяснява доста желаніе-то на Стефана да заключи миръ, и отказаніе-то Михайлово. На Добрическо-то поле не далечъ отъ Топлицѣ, коіе-то ея простира кѣль рѣка Морава³⁾ былъ іе въ послѣдни-ти числа на Іюліа на

че Велбуждъ, кой-то споменува въ сръбски-ти грамоти — *Velesbudium* — на западни-ти извѣстіа — въ іеднѣ рѣкописѣ, отъ коіе-то се іе позовавъ Г. Майковъ (Ист. Серб. языка 234.) бой-тъ іе происходилъ на мѣсто Велбуждъ сѣде нарицаемемъ кесардикій же прилежащи, сиречь кой-то лежи близо до Сардикійскѣ-тъ область сегашніа Софіа.

¹⁾ Тѣа названіа Землявъ и Каменча сѣ изгубіени. Споредъ мѣстность-тъ, рѣка Каменча не ще ли бы іедна отъ оныа, кон-то впадытъ въ Стружъ отъ дѣсно, помежду Кюстендилъ и Радомиръ (вижъ картѣ на Киперта). Архіепископъ Данилъ въ житіе-то на св. Стефана Краля Десянскаго (Цароставникъ или Родословъ) изражява се така: „и тако слыша яко царь болгарскій пришедъ съ силою своею въ мѣстъ рекомъ Земленъ на берегу же рѣки зовомыя Струмы, и пленуетъ окрестныа державы тѣа, и тако скоро шествіе сотворъ и ста близъ его съ вой своими на рѣкѣ Каменчи....“

²⁾ Писмо-то на Стефана Уроша до Михаила, коіе-но приважда Григорій Десянскій игуменъ (у Райчѣ ч. II ст. 556, и Енгелѣа t. 3, p. 262) не съдржѣ мысль-тъ за съединеніе-то и сближеніе-то на Сръби-ти съ Българи-ти, какво-то іжъ излага приведено-то писмо у Никола (лѣт. ч. III, 147), то почнова така: „Христїанственичѣшій же Стефанъ посылаетъ о миру къ царю Болгарскому, почто, глагола, тружашись погубляти болгарскїа и сръбскїа роды, доволенъ буди своими и не приражайся Богу не желай еже оубиенемъ дарова, аще же оубиенъ еси, на варвары вооружайся, а не на христовїе рабы ниже азъ пастыръ по того благодати....“

³⁾ Лѣтопись Данила *ibid.* и пакъ повелъ превысокій градъ собративъ

1330 год. упоренъ бой между Сръби и Българи, кой-то ся свърши съ поражение на послѣднѣи-ти ¹⁾ Тукъ ся іе отличилъ пръвъ пѣть и младый-тъ сынъ Урошевъ Стефанъ Душіанъ, кой-то отби прѣпрецъ-тъ (байракъ-тъ) на българскъ-тъ войскъ и разстрон Миханлови-ти дружини, и ся прослави като побѣдитель. Много помогнали на Сръби-ти и Рагузинскы-ти наемници, кои-то донесоха съ себе си въ Сръбиѣ ново военно искусство ²⁾ Миханлъ кой-то приѣмаше участіе въ сѣченіе-то при всичко-то му юначество бѣ раздавенъ, длъженъ бѣ да бѣга, нѣ паднѣ отъ конь-тъ и израненъ въ бой-тъ и искъченъ отъ паданіе-то, бѣ достигнѣтъ отъ сръбскы-ти войници, и споредъ свидѣтельство-то на єдни, убитъ на мѣсто-то, а споредъ слова-та на другы, заробенъ и живъ доведенъ при Стефана Урошіа ³⁾ а чрезъ 4 дена испустилъ духъ. Стефанова-та политика, коіа-то желалаше да удържи тръновскый-тъ вѣнецъ за Недж и нѣйни-ти дѣца удържала го іе отъ энергическы мѣри противъ Българиѣ. Съ това ся обяснява и кротко-то обхожданіе нѣгово съ поробени-ти Българи, на кои-то той дарова плѣнъ свободѣ.

С. П-въ.

(отъ Журнала Минис. Народ. Просв. 1857 год. № 4 и 10.)

всѣмъ воємъ земли Сербскія отечествія своего на поле глаголемое Добриче, то бо поле дивно есть и велико, къ мѣстѣ рѣкомомъ Топлицѣ, прилежа убо къ рѣкѣ Моравѣ." И сега на дѣсно отъ българскъ-тъ Моравъ на сѣверъ отъ Враня нахожда ся село Топлацъ (Карта Киперга).

¹⁾ Той-зи бой по свидѣтельство-то на сръбскы-ти грамоти былъ іе на 27 — 28 Іюліа (ср. Ист. Серб. языка, Майкова).

²⁾ Тѣ сѣ были до 1000 души. Gregor (t. I p. 455) наричагы Келти *καὶ δὲ σέρβατος καὶ ῥομάης περίοριζα ἐμπειρία πολέμων κράτος ἰσχυρῆτος τε καὶ ἐκκευαγμένους*. Кантакузенъ (t. I. p. 429) наричагы *Ἀλεμανῶν καταρράχτος* — латинци, и смѣта число-то нмъ до 300.

³⁾ Cantacuz. t. I, p. 430. Grog. t. I, p. 456. Тыіе два лѣтописца малко разликъ имѣтъ въ главни-ти сѣбытіа за тѣжъ битвъ отъ извѣстнѣ-та на Даниила. Послѣднѣи-тъ казва: „Видѣвъ же царь Миханлъ паденіе вои своихъ и начатъ бѣжати, и бѣжашу ему сила Господніа спятъ нозѣ коіо его, и спадъ сѣ коня сокруши все тѣло свое, и тако видѣвши вои Господина Краля паденіе его, припадше умертвиша его оружіи своимъ, и тако изаше, и възложивше тѣло его на коня принесоша ѣ къ Господину Краю.”..... и пр.

Георгъ Стефенсонъ.

Бъ Лондръ излѣзе ланѣ едно жизнеописаніе на Стефенсона, првъый-тъ изобрѣтатель на паравози-ти и првъый-тъ строитель на желѣзни пѣтища въ Англіи. Не смы имали случай да видимъ това съчиненіе на Самуила Смайльса, нъ намирамы извлѣченіе въ Англійскый вѣстникъ Athenæum, коіе-то струва ни ся да іе доста любопытно за да го прѣдложимъ на наши-ти читатели:

Георгъ Стефенсонъ родился іе на 9 Юніа 1781 год. какъ-то ся види отъ бѣлѣжкѣ-тѣ, що іе записана въ семейнѣ-тѣ библиѣ. Баща-му іе былъ работникъ при іеднѣ ветхѣ машинѣ, коіа-то черпіаше водѣ-тѣ отъ іединѣ рудникѣ съ камѣни вѣглища близу при Ньюкастліа. Той бѣ вторый-тъ сынъ, имаше три брата и двѣ сестри. Родители-ты му бѣхѣ отъ стари-ти и почтенни-ти работници. Баща му работіаше поденно, любіаше природѣ-тѣ и имаше дарѣ да приказва хубаво, и съ прикѣзкы-ти си събираше на около си много дѣца и голѣми и малкы. Майка му бѣше добра, трудолюбива. Први-ти занятіа Георгіеви бѣхѣ да тичя по село-то за да исполнява разни коммисни, да записова братыѣ-та си и сестри-ти си, и да гы пази да не ся попаднѣтъ подѣ колѣло-то на талигы-ти, кои-то возѣтъ вѣглища прѣзъ село-то. Кога станѣ на деветъ години, іединѣ отъ селани-ти поручи му да наглѣдова кравн-ти му и

му плащаше по два пенса ¹⁾ въ день И така още отъ дѣте испята удоволствию да си добыва хлѣбъ-тъ. Плодъ-тъ отъ трудове-ти всѣкогы іе приіатенъ драгы бѣхъ и на говедарче-то два-та заслужени пенса.

Кога пасіаше крави-ти, Георгъ лѣпѣше отъ гнилъ модели отъ машини, и въ сръдце-то му бѣ сж зародило честолюбиво желанію да заіеме подиръ врѣмя бащино-то си мѣсто въ нѣкой рудникъ; нѣ не скоро ся удостои да достигне това жежко желаніе. Испрѣва бѣ ся наіелъ да плѣви бостани-ти за четьре пенса въ день, подиръ да чисти вѣглища-та отъ камъни за шесть пенса въ день. и само кога стигна на 14 години постъпни помощникъ на баца ся, кой-то бѣ устарѣлъ, съ заплатъ по іединъ шилингъ въ день. Въ това врѣмя всичкы-ти дѣца добывахъ по нѣщичко, и семейный-тъ доходъ ся бѣ възвисилъ до двѣ лири стерлинни въ недѣлѣж-тъ. Наистина и пше-ница-та бѣ ся възвисила отъ 75 до 130 шплина квартеръ-тъ. Георга обаче хранили сж го добръ, и той като растѣше добыва-ше и силъ, и вдигаше голѣми тяжести. Потрѣбности-ти ніегови бѣ-хъ твърдѣ ограничени, и кога той добы мѣсто съ дванайсѣтъ ши-линга заплатъ въ недѣлѣж-тъ, радостно вѣскликнъ: ” сега съмъ ста-нѣлъ чловѣкъ за цѣлъ животь. Подиръ нѣколко години, кога съ-бра прѣвѣ-тъ гынѣжъ, той съ удоволствию іж поглѣднъ и каза че іе станѣлъ богатъ. Така ся іе развивалъ характеръ-тъ на нашій-тъ герой.

Георгъ не знаіаше да чете. Той обичіаше машинѣж-тъ при коіж-то бѣше приставенъ. Тіа лашѣше всѣкогы отъ чистотѣж, и най го-лѣмо наслажденіе за ціего бѣше да іж види че работи съ вслч-кѣж-тъ си силъ. Той скоро надвари баца си, и старецъ-тъ ся го-лѣмѣше съ това, като полонаръ, кога сынъ му стане попъ. Георгъ

¹⁾ Една пенн (репу множеств. pence) іе равсѣъ на 20 пари 12 пен-са прѣвѣтъ 1 шилингъ = 7 грошіа.

и денъ и ноцъ нѣмаше друго нѣщо на умъ-тъ си освѣнь машини. Кога осѣти погрѣбность за книжно учение, той поченъ да ходи въ вечернѣж-тъ школъ, гдѣ-то ся научи да чете и да пише и да смѣта, и не само надвари другари-ти си, нъ скоро исчрѣпа познание-то на учителя си. Нъ като ся бѣше прѣдалъ на учениа не оставиаше и веселѣж-тъ споредъ години-ти си, и играиаше, какъ-то ся и учиаше отъ все сръдце, той мало пиаше, много четѣше, и разнышмиаваше още повече, и ся бориаше съ работници-ти, ако и да је былъ най смирно-то момче. Напоследокъ кога ся повиси заплата-та му до једнѣ лирѣ въ недѣлѣж-тъ и като осѣщаше че глыва-та му може да му служи като банкъ, Георгъ постѣпи какъ-то и слѣдоваше, залиби једнѣ кроткѣ, смирнѣж, чувствителнѣж и хубавичкѣ момѣ — Фанни Гендерсонъ. Той ѣ подшиваше кондури-ти, кога бѣхъ скѣсани, не ся усмывай, читателю, нашій-тъ работникъ въ свободни минути бѣ научилъ той-зи легкѣ занаятъ и извлаваше отъ него доходъ. Не дѣй мысли обаче че је крѣпилъ безплатно кондури-ти на Фанни. Нѣ, честный-тъ работникъ, може и да ды је стискѣлъ на грѣди-ти си, и да гы је цѣлувалъ, нъ не забравяше смѣткѣж-тъ за трудъ-тъ си. Таја любовь ся заврши съ свадбѣ. Георгъ бѣ преминѣлъ въ Уилигтонъ-кей, бѣ си устроилъ тамъ къщицѣ и на 1802 год. вѣнча са съ Фанни въ ньюбернскѣж-тъ цркъвѣ, и гордѣливо ся врънѣ у дома си на конь съ Г-жѣ Стефенсонъ задъ плещи-ти си. Благословение Божіе гы је напустовало.

Въ бѣднѣ нѣ честитѣ колибѣж заживѣхъ млади-ти баща, майка и дѣтенце сынъ, на кого-то усмѣшка-та грѣиаше нѣж като слѣнце. Случи имъ ся обаче и бѣдѣ, запади ся колиба-та имъ и повече пострада отъ водѣж-тъ, отъ сажѣж-тъ и дымъ-тъ нежели отъ огнь-тъ. Георгъ приглѣда разваленный-тъ жгѣлъ и поченъ да го исправя, и най прѣво заловися да исправя недѣлный-тъ часовникъ. Сажѣя-та бѣ облѣпила колелета-та му, и Стефенсонъ не можѣше да ся успокои

до гдѣ не трѣгнѣ часовникъ-тъ му. Това исправяніе бѣ толкосъ ису-кусно, гдѣ-то той ся прочю като най добъръ часовный лѣкаръ, и добы голѣмъ практикѣ. На 1804 год. прѣминѣ той въ Вестъ-Муръ, въ Кыллингвортъ, седмъ милн на сѣвѣръ отъ Ньюкастеліа. Тука скоро познахъ достоинство-то му, и отъ тука поченѣ новъ пери-одъ на благородно-то негово поприще.

Нѣ скръбь-та дойде прѣди извѣстность-тѣ. Стефенсонъ загу-би женѣ си, и смръть-та ѣ напѣни душиж-тъ му съ скръбь и той изгуби домашни-ти радости. Той остави на врѣмя Кыллингвортъ и отиде пѣшъ въ Шотландиѣ да трѣси работѣ, и съ разкъсано срѣд-це врънѣ ся при дѣте-то си. Той завари тейка си ослѣпѣлъ и безпомощенъ. Георгъ взѣ старецъ-тъ при себе въ своиж-тѣ кѣщи-цѣ и за да поддрѣжи родители-ти си и да отхрани дѣте-то ся, той подирь дневни-ти трудове, провождаше въ работѣ и часть отъ нощь-тѣ, исправяше часовници, шиѣше кондури и кроѣше облѣк-ла, кон-то жени-ти на вѣглекопатели-ти шиѣахъ за мѣжиѣ-ти си. И до днесъ кроѣежъ-тъ на Георга Стефенсона не ѣе излѣзълъ отъ употре-бленіе въ кыллингвортскый-тъ округъ. Това врѣмя ѣе было най тяжко-то за шѣго. Докара му ся да откупи за себе си нѣкого за войскѣ-тѣ, въ койж-то трѣбваше да влѣзе по жребіе, а въ тогашно-то воіенно врѣмя тврѣдѣ скѣпо ся плащаше. Нѣ срѣдце-то му не гу-біаше силѣ-тѣ си. Характеръ-тъ му бѣ настойчивъ, и съ всичко-то си трѣпѣніе той достигнѣ да приѣме щедро възнаграждениѣ и цѣлно трѣжество. Въ рудникъ-тъ, гдѣ-то той работѣше скоро ся истривахъ вѣжніа-та. Стефенсонъ измысли средство за да ги опазн. Кога машини-ти ся развалиахъ и губіахъ силѣ-тѣ си, той указва-ше съ кой начинѣ да ся овардѣжтъ и да ся исправѣжтъ; безпомощ-ны-ты машинисты му ся подсмывахъ, нѣ быхъ принудіены да трѣ-сѣжтъ отъ шѣго помощь. За іеднѣ голѣмъ услугѣ, койж-то той о-каза, като исправи іеднѣ машинѣ, койж-то считахъ сѣвсѣмъ разва-

лѣнь, той бѣ награденъ съ 10 тысячъ, и надбавилъ му заплатъ-тъ. Съ своѣмъ-тъ настойчивостъ Стефенсонъ добы мѣсто при киллинг-вортскы-ти рудници, да устроѣва машини, съ заплатъ по 100 лиръ стерл. въ годикъ-тъ. Нѣкои и други усовершенствованія и открытія навели го бѣхъ вече на пѣть за да изврши ѣдно цѣло прѣобразование въ сообщеніе-то на образованный-тъ свѣтъ. И сами-ти надѣжди неговѣ не ся простирахъ толкъ на далечъ, нѣ съ обширный-тъ си умъ той прѣдвѣждале голѣми-ти результати, и прѣдсказываше тѣхно-то осуществленіе.

Было ѣе врѣмя въ управленіе-то на кардинала Ришелье, кога веселы-ти Французи, кои-то обычѣтъ всѣкакви зрѣлища, ходѣхъ въ болницъ-тъ при безумны-ти (луди-ти) за да видѣтъ Соломона де Коса (Cosa), кого-то бѣхъ запрѣли тамъ, зашто-то не давалъ покою ни на прѣатели-ти си, ни на родничи-ти си, ни на правителство-то за да ги убѣди, че ѣе възможно да плувѣтъ корабѣ-ти и да ся возятъ кола-та съ паръ отъ врѣлѣ водѣ. Всичкы, кои-то го слушѣхъ припѣрахъ отъ смѣхъ. Подиръ сто и пѣдесѣтъ години, паровози-ты (локомотивы) не бѣхъ още извѣстны, ако и да бѣ показалъ Уатъ, кой-то ся воспользова отъ мысли-ти на мнозины прочюти преднественници, че отъ паръ-тъ на врѣлѣ водѣ може да икара чловѣкъ голѣмъ ползъ.

Много оставаше още да ся усоврши въ класи-ти желѣзни пѣтница, по кои-то возѣхъ съ коніе вѣглища. Отрамъ на 1800 годикъ направи нѣкои измѣненія, и отрамовскы-ти пѣтница бѣхъ въ всеобщо употребленіе, нѣ все возѣхѣ още кола-та съ коніе, обаче имаше чловѣци, кои-то помышлявахъ, че ѣе възможно да ся возѣтъ и пѣтници и стока съ паръ. Много опыты бѣхъ прѣдприѣ-ты и не ся удадохъ. Стефенсонъ прѣвъ заврши голѣмъ подвигъ и въ 1813 год. Лордъ Равенсвортъ даде му пари за да устрои па-

ровозъ. общество-то назва Лорда Равенсворта глупецъ, а Стефенсонъ устрои машинѣ-тъ и ѱ даде имя „Лордъ.“

Машина-та возіаше 80 тона по 4 мили въ часъ, и возаніе-то ся обхождаше толкосъ скѣпно, като и съ конціе-ти. Що испечелихмы? нищо! выкахъ умници-ты. Дѣло-то је извршено, отговаріаше Стефенсонъ, кой-то бѣ заблѣжилъ недостаткы-ти и измышляваще средства за да исправи машинѣ-тъ, удвои скоростъ-тъ, ѱ и даде възможность да ся отстраніжтъ всичкы-ти прѣпятствиѱ. Това происхождаше въ 1815 год. и послѣдствиѱ-та на това открытіе бѣхъ по важни, нежели на съвременни-ти побѣди. Въ тѣхъ години Стефенсонъ добы още једно трѣжество, той изобрѣте прѣдохранителнѣ лампѣ за рудокопи-ти. Съ това изобрѣтение той прѣвари Сера Гомери Деви.

Кога Стефенсонъ говоріаше, че је възможно да ся даде на паровози-ти по голѣмѣ скоростъ, ако не сега, а то подиръ смръть-тъ му, то му отговаріахъ че за да напрѣдова колело-то не је достаточно да ся трие желѣзо връзь желѣзо, а трѣбѣ да бѣде по-врѣхность-та рошава; като обдумваше такви приглѣдованиѱ, той ся углубяваше въ себеси и ся совѣтоваше съ емна си, правіаше слнчеви часовници и другы учени забави, и ся ожени за Елисаветѣ Гейндмаршъ дѣщеріѣ на арендатора. Сына си испрати той въ Единбургскыи-тъ университетъ и подиръ полвиѣкъ години той ся връжъ, награденъ за математикѣ-тъ. Стефенсонъ ся је трудилъ прилѣжно, развивалъ је свои-ти мысли настойчиво, догдѣ улови истинѣ-тъ и іѣ приложи въ дѣло.

Голѣми нужди понѣкогы докаровжтъ до голѣми цѣли. Манчестеръ имаше голѣмѣ нуждѣ за памукъ; нѣ каналы-ты, цѣтища-та и всичкы-ти средства за привозаніе-то му отъ Ливерпуль бѣхъ недостаточни за да посрѣщнжтъ нуждѣ-тъ. Памукъ-тъ кой-то идіаше за Манчестеръ повече врѣмя оставаше въ Ливерпуль, нежели въ

путь-ть прѣзь Океанъ-ть. Фабриканты-ты пезнаѣхъ що да чинятъ, работници-ты бѣхъ недоволны, зашто-то чясто оставахъ безъ работѣ. Желѣзень пать можѣше да одесни положеніе-то. Обрынахъ ся да искартъ съвѣтъ отъ Стефенсона, кой-то ся бѣ прочюль съ Кыллингворскъ-тъ си машинъ. Колко тяжкы времена бѣхъ тогы за топографи-ти, кой-то трѣбваше да укажѣтъ мѣсто-то за релси-ти; какъ гы оскрѣблявахъ пѣтниц-ти надзиратели, какъ гы клѣнахъ аристократическы-ты притяжатели на канали-ти, какъ имъ ся присмывахъ землевладѣлци-ты, какъ гы попрѣжѣахъ селяне-ты, дорн и жени-ти и дѣца-та гы хокахъ и врьѣахъ врьѣзъ тѣхъ що попадне подѣ рѣкѣ-тъ имъ! И кога іединъ землемѣръ заминуваше съ веригы за измѣрение, заканиахъ му ся да го тласнѣтъ въ кладенецъ-ть, и не пропускахъ случай за да му нанесѣтъ всѣкакво оскрѣбленіе.

Акционеры-ты като видѣхъ такъ гровнъ оппозицѣѣ отложи-хъ на врьѣя устроеніе-то на желѣзный-ть пѣть между Ливерпуль и Манчестеръ. Между тѣмъ пѣвкой Тезъ, като видѣ дѣйствиіе-то на Стефенсоновъ-тъ Кыллингвортскъ машинъ, не само го назначи инженеръ на Квакерскъ-тъ линиѣ на Стоктонъ-Дерлингстонскый-ть пѣть съ заплатѣ по 300 лири на годинъ, пѣ и заключи съдружество и му даде средства за да устрои въ Ньюкастель фабрику за машини. И така работникъ-ть станѣ стопанинъ.

На 1825 годинъ бѣ открыта линиѣ-та и пръвый-ть поѣздъ трѣгна патоваренъ съ вѣглища, брашно и 250 пѣтника. Всичкы-ты вагоны (кола) кой-то повѣче машина-та бѣхъ трийсятъ и осемъ. Стефенсонъ управѣше машинъ-тъ. И вѣстници-ты повече отъ паровозъ-ть ся надварѣахъ да опишѣтъ удивителнъ-тъ скорость по десять милн въ часъ.

Отъ начяло-то никакъ не обрыцахъ вниманиіе че и возаніе-то на пѣтници (пассажири) може да бѣде полезно, и бѣхъ ся рѣшили да устроѣтъ пасажирскый вагонъ само кога ся оврыши пѣть-

тъ. Купихъ на никакъто іединъ ветхъ дилижансъ, кой-то ся нарича-ше „Кралева Шарлота” и го устроихъ на дрянъ станъ. Кога открьхъ стоктопъ — дарлингтонскый-тъ пѣтъ, и много врѣмя по-дирь тыя бѣхъ іединственни-ти кола, кои-то возіахъ пѣтници. Число-то имъ още бѣ твърдѣ ограничено, още не знаіахъ щѣтъ ли пѣтници-ты да ся дозвѣрѣтъ на желѣзный-тъ пѣтъ. Стефенсонъ обаче настоіаваше да направѣтъ испытаниіе-то съ дилижансъ-тъ. Потрѣбно бѣ да му ся прозвѣян имя-то, попытахъ Стефенсона, какво имя да му дадѣтъ, той отговори „Опытъ” и Кралева Шарлота бѣ прѣкръстена въ Опытъ и на врата-та му изобразихъ печать-тъ на съдру-жество-то съ надписъ *Perciculum privatum utilitas publica*.

И въ Клевеландъ връзъ рѣкъ Тиссъ, гдѣ-то още на 1825 г стоіаше іедна ферма сама, сега іе изникнѣлъ градъ Майдльборо съ 20 хыл. жители.

Пакъ заговорихъ за желѣзный-тъ пѣтъ между Манчестеръ и Ливертулъ. Това прѣдприіатиіе не бѣ по срьдце на притяжатели-ти на каналъ-тъ, кои-то получявахъ по голѣми доходи отъ капиталъ-тъ си. Стефенсонъ самъ управіаше землемѣрни-ти работи, отъ всждѣ ся сипіахъ връху ніего и ніегови-ти помощници насмѣшки и руги, отъ всждѣ заплашвахъ народъ-тъ съ всевъзможни бѣди, и ся утѣшявахъ съ надѣждѣ, че това дѣло не іе възможно. Нѣ кога подирь отъ день на день повече ся убѣждавахъ че проіектъ-тъ ще ся испълни, притяжатели-ты на каналъ-тъ попизихъ гласове-ти си и ноченѣхъ да прѣдлагѣтъ на Манчестерскы-ти и Ливерпулскы тръговци да смалѣтъ занлатъ-тъ за возяніе-то прѣзъ каналъ-тъ, нѣ бѣше вѣче касно. Всичкы-ти прѣпятствиіа бѣхъ побѣдени и пѣтъ-тъ ся устрои. Честитимъ съ успѣхъ, каза споредъ той-зи случай, іединъ англійскый журналъ (*Quarterly Review*) такъвъ іединъ пѣтъ іе потрѣбецъ, нѣ не вѣрвами да іе възможно да ся введѣтъ желѣзни-

ти пѣтища въ всеобщо употрѣбленіе. А Стефенсонъ мысліае инакъ.

Може ли да си прѣдстави нѣкой, пише истый-тъ журналъ, нѣщо по глупаво и по забавно отъ прѣдложение-то, коіе-то ни сочѣтъ, че ще ѣздимъ съ паравози-ти два пѣти по скоро нежели съ дилижанси-ти, съ равнѣ вѣроятность можемъ да допустимъ че жители-ти на Вулчъ, ще ся рѣшиѣтъ да лѣтъкъ на конгревовски фишеци, и какъ може да ся довѣри чловѣкъ на машинѣ, коіа-то лѣти съ таквѣ скоростъ? колко-то за насъ, то ще си ѣздимъ съ ветхы-ти кола, и никогы не ще ся рѣшимъ да ѣздимъ по желѣзный-тъ пѣтъ. Надѣемъ ся че Парламентъ-тъ ще ограничи по всички-ти линии, кои-то разрѣшава, да не ѣздиѣтъ по скоро отъ восемь до девять мили въ часъ; а по голѣма скоростъ, согласны смы съ Г. Сильвестра, не може да ся допусти безъ страхъ.

По вече-то учени и практики раздѣляхъ това мнѣніе, а Георгъ Стефенсонъ ся подсмываше и доказваше на дѣло тѣхнѣ-тъ неоснователность. Самый-тъ комитетъ парламентскый, кой-то бѣ отреденъ да приглѣда ніегови-ти прѣдложениа смѣялъ му ся іе, и го іе считалъ лунатикъ, кога той утвърждаваше че паравозъ-тъ може да возе по 12 мили въ часъ. Учены-ты трѣжественно махнахъ глави-ти си, дори и кротко-то духовенство поднимаше камъ небо очи-ти си и молиаше Бога да прости богохуство-то на самонадѣяный-тъ механикъ. Юдинъ отъ пай враждебни-ти членове на комитетъ-тъ прѣдложи въпросъ, ако бы кога машина-та припускъ по девять или десять мили въ часъ, нѣкоіа крава ся случи на пѣтъ-тъ и паравозъ-тъ іѣ настигне? не ще ли бѣде това іедно неблагопріятно обстоятелство, споредъ Ваше-то мнѣніе? — И твърдѣ неблагопріятно, отговори Стефенсонъ, — за кравѣ-тѣ.

Кога Стефенсонъ поченъ да говори че іе възможно да ся побѣди затрудненіе-то, коіе-то прѣдставиѣтъ Чять-Мосскы-ти блата,

то въ Свѣтъ-тъ всички-ти вѣстаняхъ и признахъ негово-то невѣжество невѣроіатно. Посыпахъ ся насмѣшки, а Инженеръ іединъ Френсисъ Джильсъ увѣряваше, че ни іединъ отъ негови-ти другаре, кой-то ила колко годѣ здравъ смыслъ, не бы строилъ пѣть изъ Ливерпуліа въ Манчестеръ прѣзь Чять-Мосскы-ти блата. Всичкы-ти вагоны, казваше Джильсъ, ще ся провалѣтъ на дьно-то, и трѣбѣ да ся сиеме всичко-то блато до основаниіе-то, за да ся укрѣпи колко годѣ пѣть-тъ. Учений-тъ свѣтникъ Алдерсонъ обіави, че Стефенсоновъ-тъ проіектъ іе іедна отъ най безумни-ти мысли, кон кога годѣ ся сж зараждали въ главк-тъ на чловѣка. Увѣрявалъ говоріаше Алдерсонъ, че той никогы не іе иялъ планъ, и не вѣрвалъ да може той да обдума пѣщо пѣтно. Не іеднж таквж борбж ишесе Стефенсонъ на плещи-ти си; изъ нити оскрѣблениія, шити насмѣшки, нити ласкателство не го поклатихъ. Дозволеніе отъ парламентъ-тъ бѣ напоследокъ извадено.

Инженеры-ты насмѣшливо пожелахъ му успѣхъ въ невъзможно-то прѣдприіатиіе. Стефенсонъ надви странии трудности и извръши голвизъ подвигъ. Кога му правіахъ възраженіія подиръ всѣкъ неудачикъ, той спокойно отговаріаше „да бждемъ настойчивы до край.“ и сега Чять-Мосска-та линніа іе най добра-та часть на Ливерпуль-Манчестерскый-тъ пѣть. Тіа струва 28,000 лири, а Инженеръ Джильсъ увѣряваше, че устройство-то ѱ ще струва повече отъ 270,000 лири. Що иде испечели той отъ тѣквѣзъ нѣтъ? нѣтажъ противници-ты му. Заръ той и по него иде вози по 12 мили въ часъ, выкаше другый, нека опята? Не іе възможно! Н' іе възможно выкашъ на около му. Въ отговоръ на всички-ти тыіе выкове, Стефенсонъ, какъ-то іе извѣстно, пусти по тѣіхъ линніікъ паровозъ-тъ Ракетжъ (аишекъ) съ скорость по 36 мили въ часъ. Тогы най іакоглавы-ты противници поченяхъ да проумѣвѣтъ какво голвдо. измѣненіе ся гетви на свѣтъ-тъ, и кога іединъ пророкашъ рас-

пространеніе на присвѣщенію-то, други прѣмѣтахъ листа-та въ Библии-тѣ за да найдѣтъ прѣдзнаменованія-та за доврѣшаніе-то на Свѣтъ-тѣ.

Колі отъ жлви-ти іе забравилъ число-то на 15 Септемвриа на 1830 годиямъ? Тръжество-то на людий-тѣ бѣ пълно! Бѣдственый-тѣ случай, кой-то постигнѣ Гаскиссона не можи да поврѣди на успѣхъ-тѣ. Паровозъ-тѣ понесе израненѣ-то тѣло нѣгово за 15 мил. въ 25 минути. Така несвѣроятна скоростъ произведе въ общество-то пово іавленіе. Да забѣлѣжимъ тука іедно отъ нѣгови-ти послѣдствія. Лорды Дерби и Сефтонъ, кои-то съ своіе-те сопротивленіе удалихъ желѣзний-тѣ пѣть отъ земіа-тѣ си и принудихъ Стефенсона да го проведе прѣзь Чятъ-Мосскы-ти блата, іавихъ ся покровители за да ся проведе новъ пѣть между Ливерпуль и Манчестеръ, кой-то да минува прѣзь тѣхны-ти земи. И така безъ да щѣтъ плащахъ данъ на умъ-тѣ на чловѣка, кого-то не признавахъ, и кой-то изврѣши голѣмъ подвигъ. И инженеры-ты още не познавахъ Стефенсона за побратимъ, за що-то не бѣ ученъ, дори и машинисты-ты още му ся подсмывахъ.

Кога Стефенсонъ съ землемѣри-ти издирваше направленіе-то за желѣзний-тѣ пѣть по между Лондрѣ и Бирингамъ въ іедно мѣсто землѣвладѣлци-ты и тѣхны-ты работници недопущахъ земемѣри-ти да снѣмѣтъ денѣ планъ-тѣ, и гы принудихъ да го направѣтъ прѣзь пощъ-тѣ съ потаіени фенери, а за да измѣрѣтъ земіа-тѣ на іединъ священникъ, кой-то доста ся противіаше, бѣхъ принудены да чякѣтъ, кога иде той въ церквѣ да служи, тогы да работѣтъ, и догдѣ священникъ-тѣ сврѣши службѣ-тѣ, дѣло-то бѣ сврѣшено и грѣховодници-ты си бѣхъ отпшли.

Отъ какъ ся отвори Ливерпуль-Манчестерскый-тѣ пѣть до 1840 год. Стефенсонъ іе приѣмалъ участіе въ устройство-то на всякы-ти пактищѣ въ Англіи, и іе сѣдѣствовалъ на много чюжестранни прѣдприятія. Чясто іе былъ принуденъ да встѣпа въ упорнѣ бор-

бж и всѣкогы іе оставалъ побѣдитель. Градове-ты сж разнасіалъ голѣми сумми за да удалѣтъ отъ себе желѣзни-ти пѣтища, а подирь още съ по голѣми разноскы сж залѣгали да проведѣтъ желѣзень пѣтъ край вратни-ти. Нерасположеніе-то и на най жежкы-ти противници ся продлѣжаваше още до 1842 год. кога-то царица-та поченѣ да ся ползова отъ Виндзорскѣ-тѣ линіиѣ. Нѣ още и до това врѣмя, Стефенсона, кого-то считахж безумень за скорость-тѣ, поченѣли бѣхж да укорявѣтъ, че не допуща скорость повече отъ 40 или 50 мили въ часъ. Азъ мож да устроиж машинѣ, казваше той, коіа-то може да пробѣжи и 100 мили въ часъ, нѣ тіа ще бж-де бесполѣзна за дѣйствиіе.

Стефенсонъ отъ 1840 год. остави дѣла-та, нѣ на кжсо врѣмя, и то въ това врѣмя залѣгалъ іе да распространи возаніе-то на вѣглища-та по желѣзни-ти пѣтища. Ливерпуль му іе въздвигнѣлъ памятникъ. Градскы-ти общества считѣтъ за голѣмѣ честь да го имѣтъ за гражданинъ. Чужестранны-ты цариіе и царици разговаріали сж съ ніего просто, и слушіали сж ніегови-ти разказы.

Георгъ Стефенсонъ не навиждаше почести. Леополдъ белгійскый-тѣ царь награди го съ орденъ, нѣ той никогы не го окачи на себе си. И въ Англиѣж му бѣхж прѣдложили да му дадѣтъ орденъ, нѣ той ся отказа. Нѣкой си искаше да му посвяти съчиненіе-то си, и го попыта какви букви да напише, споредъ англійскый-тѣ обычай, прѣдъ имя-то му, за да означи титуль-тѣ му, а той отговори: на моіе-то имя нѣма приставкы ни отпрѣдъ ни отзадъ; пишете просто: „Георгу Стефенсону.”

Стефенсонъ като инженеръ, здраво сѣдіаше за разни ученіи прѣдмѣти. Віеднѣжъ бѣше отишелъ на гости у Сера Роберта Пиліа въ дрейтонскѣ-тѣ мушійѣ, и бѣ приіалъ участіе въ іединъ янтесенъ разговоръ. Пожежду ніего и доктора Буккланда заврѣза ся жива прѣспирніа за теоріиѣ-тѣ на образованіе-то на каменни-ти

възвѣща. Нѣ докторъ—тѣ бѣше по силѣ на слова—та и принуди Стефенсона да замлъчи. На утрѣ Стефенсонъ, като ся проходаше въ градинъ—тѣ бѣ ся прѣдалъ на размышленіе. Адвокатинъ Серъ Уильямъ Фоллетъ приближи ся до ніего и го попыта, що ся іе замыслилъ.— Припомнямъ вчерашнѣх—тѣх прѣпирѣхъ Г. Уильямъ, отговори Стефенсонъ, знаѣхъ, че съмъ правъ и быхъ побѣдилъ доктора Буккланда, ако быхъ можилъ да говорѣхъ така силно, като ніего. — Прикажи ми всичко обстоятелно, и видѣ щемъ можемъ ли нѣкакъ да ти помогнемъ, каза Серъ Уильямъ. Тѣ съдихахъ подѣ сѣнка—тѣх ва іедно дръво, и искусный—тѣ адвокатинъ изучаваше добръ предмѣтъ—тѣ, като слушаше думи—ти Стефенсонови. Кога усвои добръ дѣло—то, адвокатинъ—тѣ станъ, весело си потри рѣцѣ—ти и каза, сега азъ ся расправямъ съ ніего. На Серъ Роберта Пилъ съобщихъ той—зи заговоръ, и той подиръ обѣдъ наведе рѣчь—тѣх на той—зи предмѣтъ. Адвокатинъ—тѣ разби съсѣлъ доктора Буккланда. Що ще кажешъ ты, любезный Стефенсонъ, попыта го Робертъ Пилъ. „Длъженъ съмъ да признаѣхъ, отговори Стефенсонъ, че ни на земѣх—тѣх, ни подѣ земѣх—тѣх нѣма силъ по высока отъ языкъ—тѣх.“ Тамъ бѣше и іедна дама, коѣ—то попыта Стефенсона, коѣ іе наймогущественна—та сила въ природѣх—тѣх, споредѣ ніегово—то мнѣніе? „Той—зи въпросъ лесно ся разрѣшава, отговори старецъ—тѣх, — очи—ти на женъ замѣхъ, коѣ—то іѣ обича; ако поглѣдне іедна жена съ любовь на младѣ чловѣкъ, той ако иде и на край свѣта, той—зи поглѣдъ го тѣгли назадъ, ни іедна сила въ природѣх—тѣх не може да произведе такво дѣйствиіе.

Стефенсонъ постепенно изнемощѣваше и отъ грозницѣх, отъ коѣх—то іе тѣглилъ три години, умрѣ на 67 години. И остави пенсий на Роберта Греѣа отъ Ньюкастля, коѣ—то му бѣ кумъ при прѣво—то вѣнцило съ Фанни Гендерсонъ. Д.

СТИХОТВОРЕНИЕ.

Тинка хубавица — млада гуденица
лежи умира 2,
Надъ глава и плаче — като едно сираче
нейна-та майка 2.
Плаче и говори — много и ся моли
да я погледне 2.
Тинка ся обръща — майкѣ си пригрѣща
и и говори 2.
Недѣй мамо плака — не ми прави мѣкѣ
ази отивамъ 2.
Мама Тинки дума — недѣй мамо дума
тезъ жадни рѣчи 2
Тинка забаве — тихо отговаря
много весела 2
Не видишь ли мамо — окода мене тамо
шо хора стоятъ 2.
Сичките роднини — до сѣ измрели
се мене чакатъ 2
Скоро мамо стани — кандило запади
часо ми доди 2
Много ти се моле — съсъ моѣтъ воле
да не мя плачешъ 2
Свадѣкѣ заключи — съ търѣниѣ ся облѣчи
и не мя плачи 2
Скоро не отваряй — вътрѣ непогѣдвай
мойте дарове 2
Който съмъ шила — за свадѣкѣ готвила
съ годѣмъ радость 2
Азъ мамо щѣ умрѣ — нема да ся върна
далека ще идѣ 2
Но ты да не плачешъ — ами да проводишь
у чаршията 2
Момци да повикашь — съ батисти да даришь
що съмъ ги шила 2
Носило да носетъ — глоглави да върватъ
прѣдъ поповы-те 2
И като дѣвица — млада гуденица
да мя погрѣбнатъ 2.
Това като изрече — на мѣка си рече
много омилно 2
Скоро мамо стани — кандило запади
часо наближи 2
Мама скоро скоче — както Тинка рече
кандило запади 2

Това какъ погледна — Тинка се наемна
на крака стана 2
Богу ся помоли — три пъти се прѣкръсти
и сѣдна долу 2
Жално ей порече — на майка си рече
ведѣй ме глѣда 2
Обзри се вататакъ — не глѣдай мя мене
чи си ми мила 2
Майка се обърна — Тинка си издъхна
леко като сънъ 2
Мама баелдиса — отъ жалость се слиса
на нея падна 2
Жално я пригърна — очи си обърна
къмъ лицето ѝ 2
Плачеше умилно — думаше обилно
и нареждаше 2
Тинке хубавице — млада гуденице
една на мама 2
Какво да направя — какъ щя да забравя
твото лице 2
Какъ да ти говоря — какъ ли ще си сторя
азя безъ тебе 2
Кой ще ме посрѣшне — кой ще ме утѣши
като те нѣма 2
И като оплака — тжсъ фиданка младя
на пазаръ проводи 2
Юргени повика — както е прилика
Тинка да носѣтъ 2
Жално ги молила — сичкы-те дарила
съ бѣлы батисты 2
Като ѣмъ вдигнаха — испазаръ минѣха
прѣзъ чаршията 2
Попови пѣяха — юргени варваха
сълзы лѣяха 2
Въ церковъ додохъ — Тинка донесоха
и ѣмъ упахъ 2
И ѣмъ изнесоха — на гробъ занесоха
и вжтрѣ турихъ 2
Сичкыте выкихъ — умилно рекоха
вѣчна ѣ память 2
Съ пресь я погрѣбоха — и си отидоха
съкой съ жалость. 2

БЛЪГАРСКИ НАРОДНИ ПЪСНИ

записани

отъ

ГЕОРГИЯ ТЕОХАРОВА.

I.

Слязохъ биглияъ овчеры
Отъ връхъ, отъ старъ планинъ,
Въ Кърджалискъ-тъ коріиъ.
Малко сж много сидѣли
Тѣмъ ми до три мѣсяци.
Соль брашно имъ ся доврѣши,
И на овце-ты кърмилъ.
И на коне-ты зобило,
И на куче-та ярма-та
И на овчеры-ты царвули-ты.
Чудѣтъ ся холамъ маятса,
Кого въ Кърджалъ да прататъ;
Въ Кърджалъ мори чума-та:
Айде Стояна да пратимъ,
Че Стоянъ іе клѣто сираче.
Той нѣма нїди никого,
За него нѣма да плачѣтъ.
Дѣ зачу Стоянъ тѣмъ думъ;
Той си выкнъ заплака:
Боже ле Вышній Господьо,
Чуешь ли Боже видишь ли,
Что быва клѣто сираче,
Мене въ Кърджалъ да прататъ,
Че мори въ Кърджалъ чума-та.
Натвари Стоянъ магаре-то,
Та си въ Кърджалъ отиде,
Срѣща му иди чума-та,
И тя Стояну думаше:
Стояне клѣто сираче,
Не ли тя чума удари?
Стоянъ ся Чуми молиаше:
Чумо-ле моя сестрице,
Я ми душица-тъ подрѣжи,
Додѣ си идъ и врънъ
Н' овчеры кърмилъ да занесъ.
Чума Стояна прислуша,
Та ся на магаре покачи,

Чи при овчери отиде,
Сички овчери измори,
Само Стояна остави,
Стояна кѣто сираче.

II

Провикналь ми ся младъ Стоянь,
Отъ высокъ баиръ Бакарджикъ:
Дѣ да е тейко да дойде,
Зѣмя ми с влязла въ пазвъ,
Да дойде да ѿ извади.
Тейко Стояну продума:
Стояне сынокъ Стояне,
Азъ си сынка стигнувамъ,
Яла рѣчицѣ не могѣ.
Пакъ ся провикна младъ Стоянь,
Отъ высокъ баиръ Бакарджикъ:
Дѣ да е майка да дойде,
Зѣмя ми с влязла въ пазвъ,
Да дойде да ѿ извади.
Майка Стояну думаше:
Стояне сынокъ Стояне,
Азъ си сынка стигнувамъ.
Яла рачицѣ не могѣ.
Пакъ ся провикна младъ Стоянь,
Отъ высокъ баиръ Бакарджикъ:
Дѣ да е сестра да дойде,
Зѣмя ми с влязла въ пазвъ,
Да дойде да ѿ извади.
Сестра Стояну думаше:
Байне-ле Бате Стояне,
Азъ си брата стигнувамъ
Яла рѣчицѣ не могѣ.
Пакъ ся провикна младъ Стоянь,
Отъ высокъ баиръ Бакарджикъ:
Дѣ да е либе да дойде
Зѣмѣ-тѣ да ми извади,
Дѣ зачу либе Стояна,
И то си станѣ отиде,
Та че му брѣкнѣ въ пазвъ,
Зѣмѣ-тѣ да си извади,
Не ми е зѣмя голѣмѣ,
Нѣ ми е ситенѣ маргарецѣ,
До девять врѣви маргаритѣ,
Десета врѣвь жѣлѣтици.

СЪВРЕМЕННА ЛѢТОПИСЬ.

Въ прѣдидушъ-тъ лѣтопись изложихмы мѣшше-го на най просвѣтени-ти Англичяне за индийскы-ти дѣла, тѣ сж много по сладкорѣчиви нежели всички-ти сужденія за той-зи прѣдмѣтъ. Ще приведемъ още слова-та на Чярлза Напира, кои-то той каза прѣди четири години кога усмири възстание-то, за коіе-то споменѣхмы по горѣ. „Възмущеніе-то на Сипан-ти іе най страшно-то нѣщо, коіе-то трѣбѣ да ся страши наше-то владычество въ Индіѣ. Генераль-Губернаторъ твърдѣ малко вниманіе іе далъ на това възстание.... кога-то бѣ задушено; нѣ твърдѣ много грѣшѣтъ, кои-то така поврѣшно глѣдѣтъ на това дѣло. Чловѣци, кои-то познавѣтъ по добрѣ дѣла-та имѣтъ по голѣмѣ опытность, видѣтъ въ воіенно-то възстание най голѣмѣ-тъ бѣдѣ за Индіѣ-тъ. Таа може ненадѣянно да избухне, и ако не обрѣнѣтъ вниманіе, то ще подровни основаніе-то на английско-то владычество” Въ критическы-ти обстоятелства, въ кои-то ся нахождаше Генераль Напиръ, той поіе връзь себеси отвѣтственность за рѣшителни-ти мѣри да обезоружи и распустѣ бунтовни-ти войскы и да набере други отъ горско-то племѣ Гуркаси. Лордъ Дальгаузи, кой-то бѣше тогы Генераль-Губернаторъ показа му неудоволствіе, че не пыталъ ніего — а връшилъ безъ совѣтъ-тъ ніеговъ. — Гивѣлвий Напиръ излѣзе въ отставку и ся врънѣ въ Англиѣ, гдѣ-то и изли іедѣ-тъ си въ сладкорѣчиви-ти слова. Въ ніегови-ти запискы, кои-то издаде

братъ му, той прѣдсказва онѣхъ катастрофъ, кою ся разрази сега въ англійскы-ти владѣнія; и още прибавяше: „това не је моје лично дѣло; Азъ не щѣ бѣдѣ живѣ, кога ще ся исплнѣнѣтъ мои-ти пророчества, нѣ тѣ ще ся исплнѣнѣтъ.”

Не јединѣ само Напирѣ указваше на тѣхъ опасность, Генералъ Джакобъ (Jacob), кой-то трийсятъ години је былъ на службѣ въ Индиѣ, и добрѣ знаѣше странѣ-тѣ, отдавна бѣ прѣдставилъ на англійско-то правителство донесеніе, које-то тогы бѣше захврѣлено, а прѣзъ дни-ти бѣ отрыто заједно съ други документи. Джакобъ пишѣаше „Зло-то, на које-то азъ указвамъ — тврѣдѣ је важно. Средство-то противъ това зло је най просто, не трѣбѣ да ся обръща вниманіе на касты-ти, кога ся набиратѣ солдати, а на оныѣ, кои-то сѣ на службѣ да имъ ся обѣяви че на правителство-то је все равно, кой каквѣ вѣрѣ има: „Индусѣ, Браминѣ, мусулманинѣ равно сѣ добры, ако бѣдѣтъ добры солдати.”

Такъвъ је былъ главный-тѣ недостатокъ въ организациѣ-тѣ и составѣ-тѣ на тамошнѣхъ-тѣ войскѣхъ, и отъ тука ся обѣяснява причина-та защо въ день-тѣ, кой-то бѣ назначенъ за възмушение-то, войска-та исплнѣни толькось съгласно приказѣ-тѣ. Часто повтарѣяхъ генералы-ты свои-ти пригѣдваніѣ, нѣ не можѣяхъ да разбудѣтъ апатнѣхъ-тѣ на правителство-то, и цѣла Англіѣя показа голѣмо равнодушнѣе кѣмъ индѣйскы-ти дѣла. Въ никого не възбуждахъ тѣ интересѣ, и токо що поведѣше рѣчь нѣвкой въ парламентѣ-тѣ за Индѣйѣхъ-тѣ — зала-та оставане пуста.

Возмушение-то бѣ длѣжно да избухне въ једно врѣмя на всѣдѣ, и ако бы ся удалъ той-зи планѣ, то тѣ можѣяхъ да задавѣнѣтъ Англѣчани-ти, кои-то нищо не знаѣяхъ и не члкахъ, и показяхъ че тврѣдѣ мало знаѣтъ характерѣ-тѣ на армѣйѣхъ-тѣ, зашто въ начяло-то искахъ да потѣпчѣнѣтъ възмушение-то съ мусулмани-ти, и мислѣяхъ, че само индусы-ты ся възстали заради фише-

ци-ти. Англичяне-ты прѣврѣхъхъ Дегли въ голѣмо укрѣпленіе съ хиңдеци и нови стѣни, съ джепхане-та и хранѣ, и не оставихъ въ това укрѣпленіе английскѣ войскѣ. Бунтовници-ты промѣнихъ само байракъ-тъ, а укрѣпленіе-то отдавна бѣ въ тѣхни-ти рѣцѣ.

Не ся наѣмамы да прѣдставимъ картинѣ-тъ на воѣнни-ти происшествія, кои-то ся врѣпѣтъ въ Индиѣ, зацо-то тѣя каждо-дневно ся измѣня. Не ще ся вѣспирамы и на варварскы-ти постѣпки не само съ мѣжнѣ-ти нѣ и съ жени и дѣца. Страшно и срамотно је за чловѣчество-то само и да помыслимъ за тѣхъ. Нека ни кажѣтъ оныѣ, кои-то видѣтъ въ тѣхъ борбѣ вѣстаніе за независимость, можѣтъ ли такви чудовища да съставѣтъ какво да је общество, каквѣ да је нациѣ?

Има нѣщо страшно въ онова впечатлѣніе коѣ-то произведохъ въ Англиѣ тыѣ отвратителни оскрѣбленія противъ чловѣчество-то. Англичяне-ты бѣхъ силно възмущѣны и почюдены съ позоръ-тъ на английскы-ти жени въ Индиѣ. Това чюство је изражено въ іединѣ отъ най силни-ти вѣстници въ Британиѣ съ слѣдующи-ти думы: „Мы смы вѣрвали, че най добрый-тъ щѣтъ за насъ је имя-то на „английскый гражданинъ,” коѣ-то је по високо отъ гражданинъ римскый, вѣрвали смы че английска-та крѣвь је оградена отъ всѣкый позоръ дори и въ най дални-ти чѣсти на свѣтъ-тъ.” Английскый-тъ офицеръ като изложи страхотни-ти, на кои-то је былъ свидѣтель, прибавя: ни іединѣ азиѣтецъ, кой-то је обезчестилъ Англичянкѣ, не трѣбѣ да остане живъ, за да не може да ся хвали съ това.” Английско-то Review говори „сирѣтъ трѣбѣ да порази всѣкого индиѣца, кой-то си је наквасилъ рѣцѣ-ти въ английскѣ крѣвь и је оскрѣбилъ цѣломудріе-то на англичянкѣ.” Никой не говори женско-то цѣломудріе. и споредъ тѣхно-то мнѣніе Англичянка не је проста жена.

Посредъ болѣзненно-то впечатлѣніе, коѣ-то произведохъ въ

Англия тѣа събытіа, раздаде ся укорителенъ гласъ и противъ ко-го? противъ христіанскы-ти миссіонери, противъ европейскы-ти общества, противъ мжжіе и жени, кой-то животъ-тъ си сѣ посветили за распространіеніе-то на Евангеліе-то! Може ли да бѣде такво нѣщо? Зарь Англіа іе паднѣла до толкъсь, гдѣ-то іе готова да отхвърле всичко, що іе съставлявало нѣейнж-тѣ най голѣмж славж, и още повече, нѣейнж-тѣ силж? Боже мой, ако не бы была Англіа най прѣво миссіонеръ въ Азиѣ, ако не бы дрѣжіала прѣпорецъ на христіанство-то и на просвѣщеніе-то, то освѣнь акционеры-ты на компаниѣ-тѣ, никой други не бы ся грыжилъ да попыта существува ли или не, английско-то владычество въ Индиѣ? Казвѣтъ че индійско-то възмущеніе іе было побудено отъ христіанскы проповѣди и религіозный прозелитизмъ, нѣ това набѣждане може да ся приложи за всички-ти дрѣжяви. Ето восемнайсятъ вѣка, какъ христіанска-та свобода поражава варварство-то и одрѣтѣли-ти общества. А въ Индиѣ английско-то правителство — официално іе въспрѣщавало религіознж-тѣ пропагандж; а всички-ти прѣобразованія въ варварскы-ти туземни закони сѣ възбудени отъ миссіонери-ти и евангелическы-ти общества. Та и много ли іе извршено въ това отношеніе? Отмѣнены сѣ само нѣкои прѣдразсудкы и обычи, оскрѣбителны за чловѣчество-то. Правителство-то іе отиѣнило варварскый-тъ законъ, кой-то осѣждаше жени-ти на сожженіе подиръ смръть-тѣ на мжжіе-ти имъ, отиѣнило іе още іединъ законъ, кой-то въспрѣщаваше на вдовици-ти второ вѣнчило, и отиѣмаше имотъ-тъ отъ оныѣ, кои-то приѣмѣтъ христіанство-то. Ето сѣщи-ти причини на бунтъ-тъ; Въ общественно-то устройство, гдѣ-то закони-ты и обычи-ты сѣ свръзаны съ религыѣ-тѣ всѣко прѣобразованіе, коіе-то освобождава личность-тѣ, насочено іе — противъ власть-тѣ на духовенство-то, (и за това то всѣкогы іе противно на таквы прѣобра-

зованія, примѣръ не трѣбѣ да трѣсимъ далечъ отъ насъ). Нѣ и ако допустимъ че Англія іе длѣжна да даде плѣнж свободж на вси-ти си подданици, на вси-ти племена, и на вси-ти касти, то той-зи въпросъ іе полицейскій, а не богословскій. По скоро може да ся укори английско-то правителство, че іе дало тврѣдѣ много свободж на идолопоклонство-то, на гнусный-тъ фетишизмъ и на безразсудни-ти таинства на индийскы-ти религии. Правителство-то толкосѣ малко іе залѣгало за прозелитизмъ, гдѣ-то въ сами-ти училища ся іе ограничавало само съ свѣтско образованіе; религія-та не ся іе прѣдавала въ тѣхъ; учебни-ти книги не можіахж да спомену-вжтъ нищо за религіи-тѣ, и за да не бы да оскрѣби туземно-то вѣрованіе, правителство-то исплди изъ училища-та богословско-то ученіе дори и английско-то. Ако не бы Англія ся боіала толкосѣ отъ распространеніе-то на христіанство-то, то не бы имала сега причинж да ся брани отъ диваци-ти.

Нѣкои чловѣци хуліжтъ възстаніе-то на Италианци-ти или на Венгри-ти; тѣ видѣжтъ че това раскрывава политическо-то равновѣсіе, а въ възмущеніе-то индийско видѣжтъ іеднж войнж за освобожденіе, независимость и національность; и приводятъ въ примѣръ възстаніе-то на американскы-ти колонии; нѣ тамъ іе дѣйствовалъ народъ, съвсѣмъ приготвенъ за да заіеме мѣсто-то си въ Историѣ-тѣ; тамъ іе дѣйствовало английско-то племе. Поглѣднѣте обіавленіе-то на независимость-тѣ отъ 4 Юлія 1776 год. най прво мѣтжтъ ви ся въ очи слѣдующи-ти прости, нѣ высоки думи: „ Кога въ общій-тъ ходъ на исторически-ты събытія аднѣнъ народъ съзнава нуждѣ да раскжса политическѣ-тѣ связь съ другыи народъ, и да заіеме независимо мѣсто помежду други-ти дрѣ-жавы, за коіе-то му дава права и божескый-тъ и естественный-тъ законъ; то ако почита мнѣніе-то на чловѣчество-то длѣженъ іе да обіасни причини-ти, коп-то го побуждѣтъ на самостоя-

2. теломъ отдѣленъ животъ. Мы считаемъ несумнѣнно слѣдующи-ти
2. начала: всички-ты чловѣци сѣ равны помежду си, тѣ имать при-
2. родни отъ Бога дадени правдини, между кои-то на прьво-то мѣ-
2. сто стоишь: право да живиѣ чловѣкъ, да бѣде свободенъ и да
2. трѣщ мѣсть-тъ си...” Така поченова той-зи актъ, а сто и край-
2. ть му: „Съ пльно доврѣнѣ кѣмъ волѣ-тъ на божественно-то
2. Провидѣннѣ, готовы сме, за да поддръжимъ всичко що ѣе ка-
2. зашо по горѣ, да жрьтвована и нашѣй-тъ животъ, и нашѣй-тъ
2. имотъ, и най священно-то наше благо-чѣсть-тъ си. „Такви ду-
ми се промѣсятъ като струѣкъ отъ чистъ въздухъ врѣзь жялобни-ти
сѣбѣгнѣна, за кои-то сега говоримъ. Нѣ и ако бы да си прѣдста-
вимъ че Индїя ще се освободи отъ англїйско-то владычество, то
отъ нѣеѣкъ мѣма да излѣзе що годѣ прилично на Америкъ, а ще
прилича на зоологическѣ-тъ градинъ въ Парижъ, гдѣ-то сѣ рас-
творени всички-ти кошари, и распущнѣты по свѣтъ-тъ дивы-ты
звѣрѣе.

... Съ увѣренность можемъ да кажемъ, че ако бы Англїя да из-
губи Индїя, то за нѣеѣкъ ще бѣде несчястїе-то по малко, нежели
за колонци-ти нѣеѣни, а за чловѣчество-то ще бѣде страшно бѣд-
ствїе. Англїяна-ты сѣ въ Азиѣ прѣдставители на цивилизациѣкъ
(просвѣщенїе) и на чловѣчество, и ако бы съ ѣедно голѣмо уси-
лнѣ, като сегашно-то, Индїйци-ты сѣ отървхтъ отъ Англїя, то
неизбѣжно ще поднаднѣтъ подъ ярмо-то на туземни-ти крѣвожад-
ни тираны, и подъ страшно варварство. Англїя ѣе была избавител-
ница на Индїя-тъ, тѣа ѣе замѣнила царство-то на грабители-ти
съ правдивость и законъ; тѣа се ѣе ѣавила хранителница на правдини-
ти и на судъ-тъ чловѣческїй. Въ продълженїе на нѣколко вѣкове
индїйска-та Исторїя не ѣе прѣдставїала друго, освѣнь убїйства и
варварство. Крѣваво-то врѣмя се ѣе сврѣшило отъ какъ ѣе завладѣ
Англїя, и управленїе-то англїйско, ако и да не ѣе было сврѣ-

щено, дѣ не можемъ да не признаемъ, че іе было те и по чловѣ-
колюбиво, и по кротко, и по правдиво отъ всички-ти правителства,
кои-то іе приживѣла Индіа. Англіа даде развитіе на іестествен-
ци-ти произведениа на странѣ-тѣ, устрои пятица желѣзни и уред-
би. Тѣ само сбрѣкахъ, като мыслѣхъ, че сѣ създали народъ, а съ
това даде да трѣжествува варварство-то и да навие слѣда-та еила.

Англіа даде на Индіѣ-тѣ свободѣ и правдини, какви-то сѣ
и въ самѣ-тѣ Англіѣ, още и свободно книгопечатаніе, коіе-то бѣ
дадено на 1835 год. Серъ Томасъ Менро още тогы прѣдвиждаше
последствіа-та на тѣхъ мѣрѣ. Той сѣ боіеше, че таіа мѣра ще има
влияніе не на народъ-тѣ, а на войскѣ-тѣ. „Ако можахмы да
бждемъ увѣрены, казваше той, че вѣстници-ты и книги-ти ще
сѣ четѣтъ само отъ народъ-тѣ, то не быхмы сѣ боіали отъ бунтъ,
мы быхмы имали врѣмя да забѣлѣжимъ направленіе-то на умове-
ти и да вземемъ мѣри-ти сѣ; нѣ споредъ наше-то особито поло-
женіе въ той-зи край, намъ іе страшенъ не народъ-тѣ, а войска-та.

Въ странѣ-ти, кои-то сѣ нахождѣтъ не подѣ чюждо владыче-
ство, духъ-тѣ на свободѣ-тѣ развива сѣ заіедно съ постепенно-то
образованіе и възпитаніе на народъ-тѣ, нѣ можемъ ли де сѣ на-
дѣемъ, че и въ Индіѣ това развитіе ще приіеме истый-тѣ пакъ,
и ще слѣдова редовно и спокойно; Не сѣ надѣемъ, че възрожде-
ніе-то ще сѣ изврши мирно безъ потрясеніе, въ странѣ-тѣ,
коіа-то сѣ управя отъ чюжденци, въ коіѣ-то книгопечатаніе-то іе
свободно, а войска-та іе набрана отъ туземци; Войска-та не ще
да чѣка до гдѣ сѣ просвѣти народъ-тѣ, и познаіе потребность-тѣ
за освобожденіе-то сѣ, а ще прибѣрза само да хвърли правител-
ство-то. Сипан-ты ще сѣ научѣтъ да сравнявѣтъ своіе-то положе-
ніе и заплатѣ-тѣ съ заплатѣ-тѣ и значеніе-то на Европейски-
ти офицери, ще поченѣтъ да издиривѣтъ причинѣ-ти на голѣмѣ-тѣ
разликѣ въ правдини-ти, ще смѣтнѣтъ че іе възможно да сѣ от-

вѣтнѣтъ отъ чужестранно-то владычество, и да заловѣтъ и парити и почетъ-тъ, кои-то ся раздавѣтъ сега на Англичяне-ти. Свободно-то книгопечатаніе ще гы научи и ще гы насочи на много нѣща. Като ся събирѣтъ помежду си сипаи-ты ще найдѣтъ много случаи да помыкуватъ и да съобразѣтъ планъ-тъ си, а колко-то за прѣводители, тѣ сѣ готовы; съ трѣпѣніе, съ навѣкъ и военнѣ опытность, тѣ могатъ да ся надѣтъ на успѣхъ, особито, ако гы побужда властолюбіе, жажда за незавѣенность за славъ и за богатство.”

Всячко що іе прѣдказвалъ Менро исполнява ся. Образованіе-то и знаніе-то, кои-то трѣбоваше да ся распространѣтъ прѣзь книгопечатаніе-то, не проникнѣхъ въ долный-тъ класъ на общество-то, а само быдохъ оружіе на войскѣ-тѣ. За да дадемъ на читатели-ти понятіе за свободѣ-тѣ на книгопечатаніе-то приваждамы имъ іедно мѣсто отъ іеднѣхъ статѣхъ напечатанѣхъ въ іединѣхъ вѣстникѣхъ индѣйскѣхъ въ най голѣмый-тъ разгарѣ на войнѣхъ-тѣ. Създателъ, говори вѣстникѣ-тѣ: Англичяне-ты сѣ испытали Твоіе-то могущество. Вчера още тѣ имахъ въ рѣцѣхъ-ти си власть-тѣ, а днесъ плувѣтъ въ крѣвь и отъ всѣдѣ бѣгѣтъ... Забравихъ и носилки-ти си и колесници-ти си и боси и гологлавы длѣжи бѣхъ да ся укрьѣтъ въ камыши-ти. О Англичяне! миновало ли ви іе прѣзь умѣтъ, че делѣйскѣхъ-тъ кралѣ ще ся вскачи пакъ на прѣстолѣ-тѣ съ славъ и величіе на Надира, Бабера и Тимура?”

Да ся прѣнесемъ мысленно отъ Англо-индѣйскѣхъ-ти владѣніѣхъ въ наши-ти африканскѣхъ колоніи ¹⁾ и да попытамы що бы сторилъ Алжирскѣхъ-тъ губернаторѣ при тавѣхъ іеднѣхъ демонстраціѣхъ отъ туземци-ти? Струва ли ся че тврѣдѣ скоро бы справилъ дѣло-то.

¹⁾ Читатели-ты помѣтъ че писатель-тъ на тѣхъ статѣхъ іе французскѣхъ Демуанѣхъ.

Та и нетрѣбѣ да ходимъ въ Африкѣ за да видимъ, какъ постѣпвѣтъ у насъ въ такви случаи. Нѣ тука ся показва колко почитѣтъ Англичяне—ты свои—ти закони. Индийскій—тъ Генералъ—Губернаторъ, като стѣсин на нѣкоіе врѣмя книгопечатаціе—то, почете нужно да изложи причини—ти, кои—то го бѣхж побудили да приеме тѣхж мѣрж за да ся оправѣ.

Страшный—тъ кризисъ, кой—то испытова сега Англія іе іединъ отъ най страшни—ти въ исторіи—тѣ й. и іе произвелъ въ други—ти страни различно впечатлѣніе: Англія не може да не заблѣжи, че общественно—то мнѣніе ся смѣти отъ варварскы—ти постѣпки на бунтовници—ти, нѣ като плати чловѣколюбивый—тъ данѣкъ, и изврѣши оѣциалнѣ—тѣ си длѣжность, изѣявава открито удоволствіе. Английскій—тъ народъ длѣженъ іе да ся признае, че не іе заслужилъ голѣмж любовь. Той до толкосъ іе себѣлюбивъ, гдѣ—то други—ты народы не считатъ нѣгови—ти бѣди своіе семейно несчастіе, а Английска—та исторія прѣдставѣ такво счастливо положеніе, коіе—то възбужда завистъ. Нѣ и помежду оныіе, кои—то ся доволны отъ съвременни—ти събытія има пакъ разликѣ. Католическа—та партия (гарафъ) въ Франціи и въ цѣлѣ Европѣ вижда въ бѣдствіе—то Английско наказанніе божіе за тѣхно—то іеретичество. Въ това чюство нѣма обаче нищо унижително. Чловѣкъ може и да не ся съгласи съ тѣхъ. Нѣ друго іедно направленіе, коіе—то іе распространено тврѣдѣ много въ Европѣ не іе достойно за хваліе. Мы говоримъ за многочисленни—ти поклонници на рабство—то и на низости—ти. Тѣ не могатъ да простѣтъ на Англии, че іе отбѣгала до сега революци—ти и ся іе удръжіла противъ най силный—тъ напоръ на свободѣ—тѣ, и тѣ ся радовѣтъ че и Англія іе нашла евоіж—тѣ Ахилесовж пятѣ, ” п трѣжественно выжтъ, ” нанослѣдѣкъ! Ето и ней дойде редѣ—тѣ.

Англичяне—ты обаче инстинктивно познавѣтъ макѣ чюства тѣ

въ надѣжди-ти си, гласъ-тъ на крѣвно-то родство не вѣднѣжъ
іе заглушавалъ страсти-ти въ минути кога всички-ти члѣкахъ раз-
мирницѣ между два-та народа. Англичяне и Американци често сѣ
прѣпираѣтъ и за много нѣща, нѣ прѣпираніе-то имъ става на іединъ
общій азыкъ. За това не смѣ сѣ почюдили никакъ, кога прочетох-
мы американскы-ти вѣстници, кои-то, като приглѣдѣхъ индійскій-тъ
въпросъ, правѣтъ заключеніе, че ослабленіе-то и паданіе-то на
Англиѣ има за насъ особитъ интересъ. Освѣнь що іе Великобри-
таниѣ нашѣ-та най близка сѣюзница, и мы правимъ помежду си
голѣмъ трговниѣ, не можемъ да не приедемъ особено участіе
въ нейно-то положеніе, зашто въ нѣеѣ ся іе укоренило и има
убѣжище либерално-то (свободно-то) Европейско начало. Тѣ іе
сама-та дръжава въ Европѣ, въ коѣ-то може чловѣкъ свободно да
говори, да пише, да мысли и да дѣйствова. Ако падне Англіѣ,
то прѣзъ Океанъ-тъ (въ Европѣ) не ще остане ни іедна прѣгра-
да противъ тираниѣ-тъ на владѣтелни лица и на олигархы. Не
можемъ да прѣдвидимъ до коѣ степенъ бы дошло самовластіе-то,
ако не быхъ стоѣли на срѣща му нѣеговы-ты вѣчны противници:
английска-та свобода на слово-то и на мысль-тъ. Паденіе-то на
Англиѣ бы въспрѣло развитіе-то на свободѣ-тъ на цѣло столѣтіе.

Чини ни ся да не іе още дошло врѣмя да мыслимъ за осла-
бленіе или паденіе на Англиѣ. Мѣчено іе да прѣдвидимъ какви
последствіѣ ще бѣдѣтъ отъ възстаніе-то, може да ся докара да видимъ
такви нѣща, кои-то не ся надѣемъ, нѣ за исходъ-тъ на това дѣ-
ло нѣма сумнѣніе.

Борба-та не іе равна, отъ іедна странѣ стои жива, а отъ
другѣ мрътва сила, ранѣ или кжсно живо-то дръво ще ся пробіе
отъ дивѣ-тъ масса, коѣ-то іе падѣла врѣзъ нѣеѣ, безъ да ся на-
дѣе. Въ Индиѣ не существува идеѣа за народностъ-тъ, нигдѣ на-
родъ-тъ не ся събира подъ байраци-ти, кои-то повдига воиска-та

вобѣдители-ты рѣжѣть и грабятъ, и подирь брѣжѣть да ся скрыѣтъ. Кога долни-ты классове на разноплеменно-то населеніе индійско опыта ярмо-то на нови-ти властители, кога изнемощеѣтъ подѣ тегло-то и притѣсненіе-то, кога видѣтъ че ниви-ти имъ заглѣхнѣли, имоть-тъ имъ разграбенъ, жени-ти имъ опозорени, и самы продадени въ робство. Тогы Индійци-ты сами ще поискътъ да ся врънѣтъ подѣ онова владычество, коіе-то имъ іе оздравило и уредби и праведность.

Нѣ само-то владычество англійско трѣбѣ да ся измѣни въ основни-ти си пачыла. Не можемъ да помислимъ за това нѣщо безъ дълбокъ душевнѣ скръбъ, не можемъ да не прѣдвиждамы, че сегашни-ти събытія ще имѣтъ най неблагопріятни послѣдствія за общѣ-тъ свободѣ, тѣ ще възвисѣтъ воіенный-тъ елементъ.

Въ послѣдни-ти двѣ три години Англія іе имала люти уроци, и дѣжна бѣ да ся признаіе, че златный-тъ вѣкъ още не іе дошелъ, че мы живѣемъ въ вѣкъ желѣзень, кога народы-ты дори и въ врѣмя-то на миръ-тъ сѣ дѣжны да стоѣтъ въ всеоружіе, и могутъ да бѣдѣтъ спокойны само, кога дрѣжѣтъ сабѣ-тъ подѣ възставицѣ-тъ си. Колко-то за Индиѣ-тъ, то гражданско-то ніейно управленіе трѣбѣ да даде мѣсто на воіенно управленіе чрѣзъ іедно силно тѣло отъ жандарми. Не може да ся надѣіе Индія, че ще й ся даде самоуправленіе (selfgovernment), зацо-то не іе приготвена нити религьозно нити умственно, а да ся смѣсѣтъ христіане съ мусулмани не іе възможно; и де Местръ право казва, че „на іеднѣ отъ двѣ-ти вѣри прѣдстои рабство или смръть.” На Англиѣ лѣжѣтъ святи дѣжности, кои-то тіа не трѣбѣ да забравя, кога възстанови своіе-то господство въ Индиѣ. Тіа ще разумѣіе, че не іе приличіало да набѣжда миссіонер-ти си, а по скоро іе дѣжна да имъ даде помощь и поощреніе. Съ своіѣ-тъ неспра-

ведливостъ къмъ проповѣдници-ти на Слово Божіе, Англія іе показала неблагодарностъ. — Що бы было съ ніеѣ самѣ безъ библиѣ-тѣ?

ПОЛИТИЧЕСКИЙ ДНЕВНИКЪ.

Отъ нѣкоіе врѣмя на само вѣстници-ти много тѣкуваѣтъ за несогласіе-то, коіе-то іе излѣзло между двѣ италианскы дръжави Сардиніѣ и Неаполь, и прѣдсказваѣтъ че іе възможно да ся прѣкъснаѣтъ дипломатическы-ти сношеніѣ помежду тыѣ дръжави. Англія найде и тѣя прѣдлогъ да ся смѣси въ това дѣло, и какъ-то ся сѣщѣтъ наши-ты читатели, да земе странѣ-тѣ на Сардиніѣ противъ Неаполитанско-то кралевство, съ коіе-то іе прѣкъснаѣла отдавна дипломатическы-ти сношеніѣ. Причина-та на това несогласіе іе сардинскый параходъ Кальѣари, кой-то бѣ уловенъ отъ двѣ фрегати на неаполитанскѣ-тѣ флотѣ. Сто какъ ся іе случило това дѣло:

Ланѣ прѣѣзъ Юніѣ на островъ Пондза и въ іединѣ приморскый градъ неаполскый — Сапри, станѣхѣ нѣкои възмущеніѣ. Надвечеръ на 25 Юніѣ параходъ Кальѣари, кой-то принадлежѣше на трѣговскѣ іеднѣ кѣщѣ Рубатино, излѣзълъ бѣ отъ Генуѣ, подѣ командѣ на Капитана Силціѣ съ 33 пѣтника, съ депешѣ и пакети, кои-то му бѣхѣ доврѣнены отъ почтово-то управленіе. Кальѣари отхождаше тогы въ іединѣ отъ свои-ти обычни периодическы рейси изъ Генуѣ въ Кальѣари (на островъ Сициліѣ) и въ Тунисѣ. Нѣ като излѣзе параходъ-тѣ изъ генуѣзскый-тѣ портъ, дваѣсѣтъ и пять души отъ пѣтници-ти уловиѣхѣ капитанинѣ-тѣ и го запрѣхѣ, а командѣ-тѣ дадохѣ другому, и уѣтиѣхѣ параходъ-тѣ на островъ Пондза, тамѣ слѣзохѣ на брѣгъ-тѣ, и като пустиѣхѣ отъ тѣмници-ти до 400 души, кои-то бѣхѣ запрены, врънѣхѣ ся пакѣ на параходъ-тѣ и отидохѣ къмъ Сапри, тука врѣди да излѣзѣтъ на брѣгъ-тѣ

освободихъ капитанинъ-тъ, кой-то, като поіе пакъ командъ-тъ на параходъ-тъ, той-чясъ отиде въ Неаполь за да извѣсти сардинскій-тъ консулъ за всичко, що ся бѣ случило. Нъ като наблизи да Неаполь посрѣщихъ го двѣ фрегати Танкредъ и Гекторъ Фьерамоска, кой-то и уловихъ параходъ-тъ и го заведохъ въ Неаполь, гдѣ-то наложихъ секвестро, а чловѣци-ти, що бѣхъ на него, запрѣхъ ги и поченъхъ да ги сѣдѣтъ за слушениіе-то.

Неаполитанска-та комиссиа за призове призна, че параходъ-тъ и товаръ-тъ му сѣ законенъ призь, а туринскій-тъ Сѣвътъ за дипломатически сѣдби не призна тѣжъ законность; и споредъ рѣшениіе-то на той-зи сѣвътъ, сардинско-то правителство поиска отъ неаполитанско-то да врьне назадъ параходъ-тъ и товаръ-тъ и да освободи запрени-ти сардински подданици.

Споредъ издирваниіе-то ся оказа, че параходъ Кальіари былъ уловенъ трийсятъ или далечъ отъ Салерно, въ открыто море сиречь въ свободно-то море, гдѣ-то никой нѣма право да сѣди и расправа, освѣнь во врьмя-то на іеднѣ войнѣ, или на морскы разбои. Кога параходъ-тъ бѣ уловенъ командовалъ іе капитанъ Сильци, и въ параходъ-тъ не іе имало ни іедного отъ матежници-ти. Ако и да іе было на параходъ-тъ смятениіе, отъ насиліе-то на нѣколко пасажири, то като ся удалихъ отъ параходъ-тъ, и като ся възстанови власть-та на законный-тъ командиръ, то смятениіе-то ся прѣкрати и ся възстанови характеръ-тъ на мирнѣ национальность на параходъ-тъ. На това основаниіе туринскій-тъ сѣвътъ произнесе своіе-то рѣшениіе, и сардинско-то правителство поиска настояятелно да ся врьне параходъ-тъ и стока-та на притяжатели-ти, и да ся освободѣтъ запрѣни-ти сардинци, кои-то бѣхъ на той-зи параходъ; помежду имъ имаше и двама машинисти, английскы подданици, и това подаде поводъ на Англинѣ да ся смѣси въ това дѣло, неаполитанско-то правителство освободи ан-

глейскы-ти подданици, нъ тіа не ся заблагодари съ това, и сега іединъ отъ членове-ти въ парламентъ-тъ прѣдложилъ іе да иска правителство-то възнаграждєніе отъ Пеіаполско-то кралевство за англійскы-ти подданици що сж были запрены. Іъ парламентъ-тъ има много друкы, по важни въпроси да издирива; и на прьво-то мѣсто стои индійско-то прѣобразованіе. Правителство-то прѣдстави новыи-тъ законъ за управленіе-то на Индіѣ-тж на ¹⁵/₂₇ Марта, порано отъ какъ-то ся надѣіаше Парламентъ-тъ. Вѣстници-ты правѣтъ свой-ти приглѣдованіа за той-зи проіектъ. Индіійска-та компания ся подлага подъ управленіе на правителство-то, коіе-то ше ся устрои въ Лондрѣ: отъ іединъ министрѣ, іединъ подѣ-прѣдсѣдатель и 18 члена на Събѣтъ-тъ, отъ кои-то девять ше ся избираѣтъ отъ Правителство-то, и девять отъ акціонери-ти; отъ девять-тѣхъ кои-то ше избира Правителство-то, чєтыре ше прѣдставяѣтъ граждєнскы-ти чиновници на чєтыре-ти губернии Индійскы, и трѣбѣ да ся живѣли най малко 10 год. въ Индіѣ; іединъ трѣбѣ да знаіе добрѣ тамошни-ти народи; іединъ ше прѣдставя воискѣ-тж царскѣ, а другы-ти три-воискѣ-тж туземнѣ: Бонбейскѣ, Бенгалскѣ и Мадраскѣ. Отъ другы-ти девять членове, кои-то ше избираѣтъ акціонеры-ты, чєтыре-ты трѣбѣ да ся служили десять години въ Индіѣ или да ся живѣли тамъ пятнайсѣтъ год. а избиратели-ты трѣбѣ да сж служили 10 год. въ Индіѣ и да имѣтъ до 2,000 лири въ акции на индіійскы желѣзны пѣтища и до 1,000 лири въ облигации на компаніѣ-тж; а пять другы трѣбѣ да ся служили пять години въ Индіѣ, или да сж живѣли тамъ 10 год. и ше ся избираѣтъ отъ обыкновенни взбиратели по 1 отъ всѣкый градъ: Лондрѣ, Манчестерѣ, Ливерпуль, Гласго и Белфастъ.

Лордъ Палмерстонъ одобри той-зи проіектъ, нъ удрѣжа право-то да обсѣди пунктове-ти ніегови.

Новый-тъ кабинетъ Дерби произведе голѣми измѣненіа въ ди-

пломатическо-то тѣло. Лордъ Лофтусъ, секретарь при берлинско-то посолство смѣня Сеймура въ Виеннѣ. Серъ Крамтонъ посланникъ въ американскѣ-тѣ республикѣ смѣня Лорда Ведгауза въ С. Петербургъ; Г. Бухананъ министръ въ Копенгагенъ смѣня Лорда Гаудена въ Мадридъ, Г. Еллиотъ смѣня Г. Буханана, а Г. Гоуардъ секретарь въ Парижъ смѣня Лорда Норманби въ Флоренциѣ.

Отъ Франциѣ пишѣтъ че конференци-ти, кои-то ще ся събирѣтъ за да устройѣтъ дунавскій-тѣ въпросъ и дѣла-та на Княжества-та ще ся съберѣтъ между 5 и 10 Маія. кога стигне уполномоченный-тѣ отъ Высокѣ-тѣ Портѣ.

Съ Султанскѣ заповѣдъ назначи ся уполномоченъ прѣдставитель отъ В. Портѣ на парижскы-ти конференци Фуадъ пашіа, министръ на чюжестррнини-ти дѣла, а на врѣмя ніегово мѣсто ще застъпи Махмудъ пашіа членъ на Танзимать-тѣ.

Ніегово Императорско Величество въ сѣбботѣ на 29 Марта лично присутствова въ Сераскерѣ капусу при обіавление-то на воискѣ-тѣ нови-ти императорскы милости.

Сунтрень-тѣ на 8 часа прѣдъ пладніа: вси чкы-ти воиски що ся нахождѣтъ около Цариградъ, събрахъ ся на широны-ти дворове на Сараскерѣ капусу. Подирь два чяса дойде п воіенный-тѣ министръ съ штабъ-тѣ си за да присутствова при исполнение-то на заповѣди-ти, кои-то бѣ далъ отъ вечерь-тѣ.

По пладніа сабрахъ ся въ Сераскернатъ-тѣ Шейхъ-исламъ, великий везиръ, министры и вси чкы-ты высокы чинovníци и голѣмници на Имперіѣ-тѣ, Мушны и Генералы, що ся нахождѣтъ въ Цариградъ. Вси чко това трѣжество прѣдвѣщаваше нѣщо важно. Въ друты мѣста достаточно бы было іединъ докреть- указъ за да извѣсти умножение-то на заплатѣ-тѣ на воиски-ти, а на Вѣстокъ такви дѣла ся врѣшѣтъ съ трѣжество, и най паче кога истичѣтъ право отъ щедроти-ти на господарь-тѣ. И той-зи случай бѣ ис-

тинно тръжество, защо-то мѣра-та, коѣ-то имаше да ся обнародова, задоволяше всѣкого. Умноженіе-то на заплатѣ-тѣ на войскѣ-тѣ је издѣжненіе на іединѣ народенѣ долгѣ кѣмѣ забранници-ти на отечество-то.

Таѣа је мѣдра и похвална мѣра, казва іединѣ вѣстникѣ, којѣ-то мы не можемѣ да не хвалимѣ. защо-то съ тѣмѣ мѣрѣ воискари-ты като виждѣтъ че ся грѣжѣтъ за тѣхѣ, приѣмѣтъ ревностѣ за служѣ-тѣ, а служба-та развива просвѣщеніе-то, повече отѣ колко-то мыслѣтъ. Іединѣ селянинѣ, като проведе пять години въ войскѣ-тѣ, придобыва, освѣнѣ воіенно-то искусство разны други познаниѣ и ся връща у дома си съ нови идеи, а всѣка нова идеѣа у насѣ је напредованиѣ.

Нѣгово Величество дойде да присуствова при чтеніе-то на фирманѣ-тѣ, съ кой-то ся умпожыва заплата-та на войскѣ-тѣ. И кога ся сврѣши церемоніѣ-та въ 3 1/2 часа подирѣ пладнѣа Нѣгово Величество прѣди да си отиде, понска да му донесѣтъ отѣ кашѣ-тѣ плавѣ и хлѣбѣ, що давѣтъ на воискаре-ти, за да опыта каква храна ся дава на войскѣ-тѣ. И подирѣ Н. В. ся испроводи съ грѣмѣ на топове.

Приказвѣтъ че іедна чюжестранна компаниѣа иска отѣ Портѣ-тѣ дозволениѣ да устрои желѣзепѣ пѣтъ между Варнѣ и Русчукѣ. Двама трѣговци іединѣ Французинѣ и іединѣ Голландецѣ, кои-то сѣ уполномочены отѣ компаниѣ-тѣ, прѣдлагѣтъ условиѣа, кои-то могатѣ да ся приѣмѣтъ.

Іедна Французска компаниѣа иска отѣ Портѣ-тѣ да и ся отстѣпѣтъ рудници-ты. Инженерѣ Гретри съ полномочіе отѣ компаниѣ-тѣ стигнѣлъ је прѣди иѣколко врѣмѣа въ Цариградѣ.

ТРЪГОВСКИЙ ДНЕВНИКЪ.

Отъ нѣкоіе врѣмя насамъ монета-та спада, и тръговци-ты издиривѣтъ причини-ти яа това спаданіе.

Въобще силѣтъ ся да обіаснѣтъ това спаданіе отъ іеднѣ странѣ съ новѣ заіемъ, кой-то скоро ще заключи правителство-то, а отъ другѣ — съ устройство-то на іеднѣ банкѣ, коіа-то ще послѣдова скоро подирѣ заіемъ-тъ. Нѣ види ся дѣло-то не іе толкосъ напръдовало, какъ-то го мыслиѣтъ и увѣрявѣтъ нѣкои лица. Извѣстно іе само че нѣкои съдружества тръговски и капиталисты прѣдлагѣтъ услуги на правителство-то, нѣ В. Порта подлага тыіа прѣдложеніа на іедно здраво обсѣжданіе.

Извѣстны сѣ станѣли до сега слѣдующи-ти прѣдложеніа.

1° Іедно смѣсено съдружество прѣдлага и заіемъ и банкѣ съ капиталъ отъ 13 мил. лири стерлинни, отъ кои-то 8 мил. прѣдлага Ротшильдъ 4 мил. Виенско-то съдружество Credit Mobilier и 1 мил. Женевска-та банка.

2° Іедна грѣцка кѣща приіема връху си да приговаря отъ имя-то на іедно європейско съдружество за іединѣ неограниченѣ заіемъ.

3° Іедна єврейска кѣща приготвила іе іединѣ проіектъ за банкѣ отъ вѣтрѣшни капитали, нѣ не ще да го прѣдложи прѣдм да заключи правителство-то іединѣ заіемъ.

4° Іедна французска кѣща прѣдлага отъ англійски капиталисты заіемъ отъ 2 до 3 мил. лири стерлинни.

5° Іедна австрійска кѣща прѣдлага и тѣа съ помощъ-тъ на англійски капиталисты заіемъ, нѣ до коіѣ суммѣ незнаіемъ.

И напоследѣкъ іедна голѣма банкерска кѣща провожда за прѣговори въ Цариградѣ полномоченѣ агентъ.

Всички-ти тыіа прѣдложеніа обсѣждѣтъ ся, нѣ трѣбѣ да кажемъ, че още до сега оставѣтъ като проіекты, и нищо рѣшително

не ся је отредило, и трѣбѣ да ся надѣемъ, че Высока-та Порта ще извлече ползъ отъ такво једно соревнованије на капиталисти-ти, и ще устрои курсъ-тъ кой-то је былъ въ послѣдне-то врѣмя:

	най низкій-тъ	най высокій-тъ
Лира стерлинна (гынеја)	151 —	154 —
Лира турска	137 —	139 20
Жьлтца французска (20 фр.)	121 —	124 30
• русска (поль-Импер.)	122 —	126 10
• австрийска (кремца)	70 10	72 —

КНИЖЕВНЫЙ ДНЕВНИКЪ.

Той-зи пѣтъ могли быхмы и да не внасямы въ нашѣ-тъ лѣтопись Книжевный-тъ Дневникъ, зашто-то нѣмамы що да забълѣжимъ въ него, нѣ трѣпниѣ, драгы читатели, намъ је много по мѣчено кога нѣма що да бълѣжимъ, нѣ що да чипимъ. За да неразвѣямы редъ-тъ рѣшихмы ся да забълѣжимъ за једнѣ книжкѣ, која-то, ако не је българска, поне добри нѣща има за българи-ти: Ђто заглавиѣ-то ѱ:

„Сказаніе о странствіи и путешествіи по Россіи, Молдавіи, Турціи и святой землѣ, постриженника св. горы Адонской инока Парменія.”

Ђто що приязва отецъ Парменій за българи-ти:

Отъ Мачинъ по Дунавъ-тъ до градъ Русчукъ прѣвинѣхмы въ 9 дена, и на всждѣ смы гостили като у родинны, всѣкый јединъ залѣгаше да ны земе въ дождъ-тъ си, и не знаѣахъ съ що да ны гостѣтъ. И тѣхны-ты пастыры христолюбивы и благочестивы священници чясто ны водѣахъ у дома си и ны гошваахъ нешзречено; и нозѣ и рѣцѣ ны удиваахъ, и не знаѣахъ какъ по добрѣ да ны упокоѣтъ; и въ чей-то дождъ оставахмы, тамъ ся је праздникъ правилъ. Таја страна је блага, плодородна и хлѣбородна, ври отъ

изобиліе , востиня — рай божий. Колко-то је добра страна-та, и страннолюбивы христіане-ты, толкось је бѣденъ и разорепъ въ нѣеѣ народъ-тъ. Въ девять дена видѣли смы само три цркви, и тѣ толкось бѣдни, що-то и да ся опише не може; отъ вѣтъ не ся различятъ отъ кошари — всичко си има причиня-тъ. Вятрѣ нѣма ни іеднѣ писанѣ иконѣ, а само стампи. Сиромаси Българе отягчены сѣ отъ всякѣ странѣ. Въ градове-ти, гдѣ-то има Архиереи, кои-то бивятъ само отъ Гръци-ти, не позволява ся на Българи-ти нити да пѣятъ, нити да четятъ, нити дѣца-та си да учятъ по българскы. Нѣ въ села-та не слушатъ архиереи-ти, и въ цркви-ти си четятъ и пѣятъ по българскы. Българскій-тъ народъ је достоенъ за всѣкѣ похвалѣ и честь; той је страннолюбивъ, милостивъ и много усердїе има за св. црква. Българе-ти сѣ още трудолюбивы — вничка-та земля је обработема, орачатъ-тъ, градинарство-то и свиловодство-то процвѣтава. Трговци-ты сѣ и обходителны и сладкорѣчны.” — Не считаны нужно да повтарямы всичко, що приказва вѣтникъ-тъ за Българско, да видимъ какво впечатлѣніе је оставила Свята Гора. Врѣвѣли смы по равне поля, по мекѣ земѣ, по страни-ти зелена трѣва покрыва съ цвѣте, му-брави чудни, и чисти градинки, лозїа, маслини и смоквы. А като излѣзохмы отъ гѣстакъ-тъ открехъся напрѣдъ ны много кипарисовы дръвета, задъ кои-то скривла ся је въ тишинѣ и безмѣвїе св. Великая Лавра, прѣчистая обитель Хылендарска. И кога ся откри цѣла, то мы ся вѣспрѣхмы и останѣхмы смаїены, и съ изумлєденїе пытахмы ся що видимъ, на іавѣ ли је това или на сани? Таквы ли сѣ Святогорскы-ты монастыри. Ходилъ сѣмъ и въ Кіевѣ, ходилъ сѣмъ и въ Москвѣ, ходилъ сѣмъ по цѣлѣ Россїи, Молдавїи и Буковинѣ, но нигдѣ таквы монастыри не сѣмъ виждалъ. Монастырь-тъ је обстроїенъ не съсь голѣ стѣнѣ, а съ камни въ чєтыре и пять ката; стѣни-ти ся унизани съ презорци,

а отъ вѣтрѣ врьзъ зданіе—то много кубета, покрыти съ камай, а цркви въ монастырь—тѣ има повече отъ двайсетъ. Извъе та ны посрѣщнж вратарь—тѣ и ны введе въ монастырь—тѣ. Прѣжившихъ двѣ желѣзны вратни и влѣзохмы въ дворъ—тѣ, нѣ не въ монастырь—тѣ. На той—зи дворъ сж амбари, дамове, пѣвницѣ, и келии за работници—ти. Подирь прѣжившихъ още једнж желѣзнж вратнж и влѣзохмы въ монастырь—тѣ. По дворъ—тѣ растахъ много кипарисѣ лимоны и протокалы. Вратарь—тѣ ны заведе въ трапезж—тѣ и заповѣдъ да ны гостѣхъ. Прѣдложихъ ни постѣхъ трапезж и бѣль пше-ниченъ хлѣбъ, и доста вино; трапезарь—тѣ сѣдѣши съ насъ и ны гощаваше и любезно съ насъ приказваше. Подирь трапезж—тѣ трапезарь—тѣ ны заведе въ гостинницж—тѣ, нѣ не таква като въ Рос-сиѣ и Молдавиѣ, нѣ введе ны въ голѣмъ залъ съ много прозор-ци, разписанъ шярено. Постлахъ съ пѣстри келии, по край стѣни—ти постелкы и възгаавницѣ отъ разни материи. Подирь донесохъ на подносъ сладко, разны напитки и кафе. Въ Хылиндарскій—тѣ монастырь вспчко—то братство сж Българе и Сръбы отъ Гырци нѣма ни једного.— Дойде Јеромонахъ и ны покани да останемъ въ тѣх-ный—тѣ монастырь, и ни казваше че опи тврѣдѣ много желахъ да имхъ русси у себе си, че и служба—та је славянска — мы от-говорихмы: благодаримъ Вы за Вашѣх—тѣ любовь и за Ваше—то привѣтствіе, нѣ сега не можемъ да останемъ, ще идемъ да ся повидимъ съ наши—ти братиѣ русскы, ще си найдемъ старца и тогы за кждѣ—то ны благослови, тамъ ще живѣемъ.

ОБЩИЙ ДНЕВНИКЪ.

Конференци—ти отъ день на день придобывхъ повече зна-чение въ общественни—ти дѣла, тѣ ся събирхъ не само за да разрѣшѣхъ политическы въпроси и международни несогласіѣ, нѣ и

жизнеци въпроси, кои-то наука-та още не је разрѣшила, разрѣшаватъ ся на конференци. Ланѣ прѣвъ Септемвриа мѣсѣцъ станѣ международна конференция въ Брюссель въ Белгикѣ, на кою-то ся събрахъ икономисти отъ всички-ти дръжави за да разрѣшиятъ нѣкои икономически и статистически въпроси, сега ся је събрала международна конференция въ Лондрѣ и ся је устроила цѣла община за да устрои общъ системъ за тегло-то, мѣръ-тѣ и монета-тѣ за цѣлъ свѣтъ; община-та ся надѣе, че това много ще олесни и упрости научни-ти сношенія на народи-ти и географически-ти познания.

— Споредъ официални-ти извѣстія число-то на прѣселѣници-ти, кои-то сѣ излѣзли на 1856 год. прѣвъ Гамбургъ простирало ся је до 23,822 души. стѣ тѣхъ 17,000 д. отишли сѣ въ Сѣвернѣ-тѣ Америкѣ, повече отъ 3,000 д. въ Канадѣ 1,700 д. въ Австралиѣ около 1,500 д. въ Бразилиѣ и повече отъ 700 д. въ Валдавиѣ и Вальпарайсъ. Други-ти ся сѣ разсѣяли въ разни страни. Въ седемъ години прѣди тѣхъ, число-то на прѣселѣници-ти је было 14,600 д. слѣдователно 1856 год. прѣдстави умноженіе 5 %.

Вѣстници-ти бројатъ че въ минжлѣ-тѣ 1857 год. Английскій-тѣ парламентъ продлѣжилъ ся је 903 $\frac{1}{2}$ часа. по 7 час. 47 м. за всѣко іедно събрание. Най дълги-ти събрания сѣ были въ петѣкъ на 7 въ четвъртъка на 30 и въ петѣкъ на 31 Юлиа 16 $\frac{1}{2}$, 15 $\frac{1}{2}$ и 14 $\frac{1}{2}$ часа.

ЧИЧЕВА ТОМОВА КОЛИБА

съчинена

отъ

Г-жѣ ГАРРИЕТЪ БЯЧЕРЪ-СТОУ

ВЪ ДВѢ ЧАСТИ.

преведе

отъ

АНГЛИЙСКИЙ ЯЗЫКЪ

Д. МУТЬЕВЪ.

ЧАСТЬ I.

ЦАРИГРАДЪ — ГАЛАТА.

Въ Книгопечатницѣ-тѣ на Д. Цанкова и Б. Миркова.

1858.

Книжка прѣгѣдана и удобрена отв. царева-рецензура за да се печата.

ПРЪДГОВОРЪ.

Таа книга је имала голѣмъ успѣхъ въ цѣль свѣтъ. Той-зи успѣхъ ся обіаснява нѣколко отъ слѣдующи-ти слова, кои-то сж внесени въ прѣдговоръ-тъ на едно издание на тѣѣ книгѣ.

„Цѣль-тана тѣѣ книгѣ е да разуверри чловчество-то, че Богъ, кой-то е дозволилъ чловку да бжде Господарь надъ рыби-ти въ морето, надъ птици-ти въ въздухъ-тъ, надъ звѣрови-ти на земѣ-тѣ, не е дароваѣ това господство само на нѣкои поколѣнїа съ извѣстенъ цвѣтъ, а въ исто-то врѣмя е включилъ въ число-то на звѣрови-ти други поколѣнїа съ другий цвѣтъ.

„Ако бы было това само едно вѣрванїе, колко да е жалобно и богохулно, то могли бымы да оставимъ чловѣци-ти, кои-то имѣтъ такво вѣрванїе, да ся забранїтъ самы прѣдълице-то на Всевышяго въ день-тъ, кога Ангельмѣститель съ пламенный-тъ мечъ ще прѣхвърля листа-та на священно-то Писанїе. Друго е ако бы да ся је обрѣжло това вѣрванїе въ фактъ

II

(дѣйствителность) ако бы господство-то на чловѣка надъ чловѣка ся е остановило съ насиліе и измамѣ и ся поддрѣжятъ съ помощь-тѣ на тоіагѣ, на пушкѣ, съ помощь-тѣ на куче-та, и на закони на славни-ти республики. Въ такѣвъ случай, всѣкый кой-то колко-годѣ почита добродѣтели-ти и не навиди пороци-ти длѣженъ е съ всичкѣ-тѣ си силѣ да помага да опозори трѣговиѣ-тѣ съ чловѣческо месо, зашто-то нѣма прѣступленіе, коѣ-то да не ся ражда отъ неіѣ.

„На всѣдѣ, гдѣ-то ся чете таіа книга неотбѣжно ще ся роди прѣзрѣніе кѣмъ чловѣци-ти, кои-то поддрѣжятъ неволничество-то. Прѣзрѣніе-то не е като гнѣвъ-тѣ, то е такво оружіе, отъ дѣйствиѣ-то на коѣ-то не може чловѣкъ да ся отклони. Растоіаніе-то не умалява силѣ-тѣ му, то ся распространява като зараза. За това колко-то по скоро тойзи разказъ проникне въ всѣко едно село, толкосъ по скоро страшни-ти дѣствиіа, кои-то ея приказвѣтъ въ неіѣ, ще станѣтъ прѣданіе, на коѣ-то чловѣкъ ще ся чюди.

„Да припомнимъ слова-та на Брума:

„Не ми говорѣте за правото, не ми думайте, че плантаторѣ-тѣ е господарь на робовети си. Азъ отврѣлямъ това право и не при-

III

знавамъ тѣхъ власть. Наши ти природни чюства и правила възставжтъ противъ тѣхъ. Обрьнемъ ли ся мы до умътъ или до срьдце то всждь срьщамы истый-тъ приговоръ, кой то гы отврля. Напусто ми говорите че законы-ты освящавжтъ таквж собственность. Има законъ по высокъ отъ всичкы-ти чловѣчески закони, единъ истый-тъ за цълъ свѣтъ, единъ истый-тъ за всичкы-ти времена; той 6 существовалъ още и прѣди оно-ва врѣмя, кога смѣлый-тъ умъ на Колумба открь за единый-тъ свѣтъ источникъ отъ силж богатство и познаниѣ, а за другой-тъ само не-исказано тегло и мжкы; той существува и до днесъ. Тойзи законъ 6 написанъ съ перстъ Божий въ срьдце-то на чловѣка; и споредъ тойзи вѣченъ и неизмѣненъ законъ чловѣкъ, кой то мрази грабительство-то, крѣвопролитие-то, съ гнѣвъ ще отвергне прѣступнж-тж мысль, че чловѣкъ може да бжде собственность на чловѣка.”

„Нищо не прибавямы до тыѣа думы. Прѣдавамы тѣхъ книгж на общество-то съ надѣждж, че такъвъ страшенъ грѣхъ скоро ще ся искорени, и че законници-ты на Сѣвернж Америкж скоро ще ся очистѣжтъ, отъ оныѣа страници, кой-то вносѣжтъ въ закони-ти ѣ срамъ и противорѣчѣе.”

ЧИЧЕВА ТОМОВА КОЛИБА

ИЛИ

Животъ на Негритяни-ти въ неволни- чески-ти дръжави на Америкъ.

ЧАСТЬ I.

ПРЪВА ГЛАВА,

въ кой-то читатель-тъ ся зарознава съ единъ добръ чловѣкъ.

Касно подиръ пладнѣа въ единъ прохладенъ день прѣзъ Февруаріа, двама Господари сѣдѣхъ и допивахъ винце-то си въ единъ добръ послана трапезарій въ градъ П. въ Кентекки. Тамъ имаше служители и тые Господари, кои-то бѣхъ сѣдѣли близо единъ до другыго виждаше ся че разсѣждатъ съ голѣмо вниманіе за нѣкой-си прѣдмѣтъ.

Заради да бждемъ по благоприс-тойны, мы рекохмы по горѣ двама Господари ¹⁾ (Gentlemen), въ единный-тъ отъ тѣхъ обаче, ако го издиримъ право, не бѣ отъ господарскій родъ,

¹⁾ Дженшманъ (Gentleman) благороденъ - Господарь.

какъ-то ся виждаше. Той бѣ каси-чкѣ, дебелъ съ просто глупаво лице, и имаше видъ самохвалень и напестъ, съ кой-то ся отличива чловѣкъ отъ низко происхожденіе, кой-то съ лакты-ти си залѣга да си пробіе пѣть въ свѣтъ-тъ. Той бѣ прихвненъ въ пѣстро облѣкло, шіа-та му завръзана съ синіи крѣпъ, испастрена съ жлти капкы и краища-та ѣ ся развѣвахъ, и всичко бѣ съгласно съ общій-тъ видъ на того чловѣка. Рѣцѣ-ти му широки и грубави бѣхъ уязвани съ прѣстепи. Той носіасе часовникъ съ тяжкы златни веригы съ много печати, пѣстри окачени по нѣиѣ; и съ кой-то той играіаше кога приказваше и ся благодаріаше мно-

го. Въ разговоръ-тъ той ся обхождаше свободно и леко съ грамматику-тъ на Мерреіа, и често пѣстрѣше языкъ-тъ си съ тѣхъ прости души, кои-то мы, колко да желяемъ да бжде живописна наша-та приказъ, не ще ся рѣшимъ да ги повтарямы.

Другарь-тъ му Мистеръ (Господинъ) Шельби, приличающе на господарь (Джентльмена); устройство-то на къща-тъ, постелка-та и покъщнина-та, показвахъ не само достаточность, нъ и богатство, и какъ-то забѣлжихмы по горѣ двама-та господари бѣхъ ся прѣдали на важень разговоръ:

„Ето какъ быхъ устроилъ азъ то ва дѣло,” каза Г. Шельби.

„Азъ не можъ съ той-зи пачинъ, да тръгувамъ,... рѣшително не можъ Г. Шельби,” отговори другарь-тъ му като издигнъ чашь-тъ съ вино-то джежду очи-ти си и свѣтлинъ-тъ.

„Тай Гели, тай, Томъ іе много добъръ чловѣкъ, Той гдѣ да іе струва си тай цѣнъ, — рѣшителенъ, почетенъ, способенъ управя всичкъ-тъ ми фермъ (мушинъ) като іединъ часовникъ.”

„Вы искате да речете че іе почетенъ като негритянинъ,” каза Гели, и си нази чашь-тъ съ ракиѣ.

„Нъ, азъ ти казвамъ истинъ-тъ. Томъ іе добъръ, пригѣсенъ, благочестивъ. Той іе приіелъ вѣрж-тъ прѣди четыре години отъ миссіонери,

кои-то зампувахъ, и азъ мыслѣ че іе станълъ истинный христіанинъ; отъ тогы азъ съмъ му довѣривалъ всичко, и карѣ и къща и коніе, управлявалъ іе всичко, и всѣкогы іе былъ почетенъ и благороденъ. во всѣко нѣщо.”

„Нѣкои чловѣци не вѣрватъ че Негритяне-ты могатъ да бждатъ благочестивы, Шельби,” Нъ азъ яѣрвамъ и въ послѣднѣ-тъ партиѣ, кой-то азъ заведохъ въ Новый Орлеанъ прѣзъ тай- година, ималъ съмъ іедного, кой-то ся іе молилъ като миссіонеръ и іе былъ всѣкогы кроткъ и смиренъ. Азъ добухъ за ніего добръ суммъ, зашто-то го бѣхъ купилъ за нишо отъ чловѣка, кой-то бѣ при нудсенъ да продаде всичко, що имаше, азъ спечелихъ на ніего шесть стотинъ. Да, азъ мыслѣ, че религиѣ-та на іединъ негритянинъ іе бѣсѣино нѣщо, ако іе исподаѣлна стока а истина.”

„Да, Томова-та религиѣ іе истина, отговори Шельби. Ето още прѣди нѣкожко дена пратихъ го азъ да иде самъ си въ Синсинати да изврши нѣкои мои дѣла, и да донесе пять стотинъ доллари.” Томъ, казѣхъ му азъ, азъ тя вѣрвамъ, зашто-то знаѣмъ че си христіанинъ — азъ съмъ увѣренъ че не ще мя измаишь.” Томъ ся връжъ — и азъ знаіахъ, че ще ся врьне. Казовали сж ми, че нѣкои си гнусны чапкъны му думали.” Томъ за-

що не бѣгашь ты въ Канада? Азъ не мога дѣ бѣгамъ зашто-то мой-тъ Господарь мя вѣрова". — Така ми сж кязовали. Жяно ми је да ся раздѣлямъ съ Тома, дѣженъ съмъ да ти кажѣмъ. А тытрѣбѣ да го земешь врѣзъ всичкый-тъ долгъ, и ты бы го зель, Гели, ако имашь съвѣсть."

" Азъ имамъ толкосъ съвѣсть, колко-то је нужно да има јединъ чловѣкъ трговецъ, за да може да ся кыле съ нѣмъ, отговори трговецъ-тъ, наприсѣхъ. " а за да задѣжѣмъ приатели-ти си, готовъ съмъ да направѣмъ всичко, що је благоразумно, нѣ таѣа гедина, видите ли, је малко мѣчена за насъ — малко мѣчена.

Трговецъ-тъ въздѣхъ насупень, и си налѣ още ракийца.

„ И така Гели, какъ ще свршмъ пазарь-тъ? каза Г. Шельби подирь једно затруднително мѣчяниѣ, које-то ся продѣжи дѣколко минути.

„ Та вѣмате ли нѣкоје момченце или момиченце да придадете врѣзъ Тома?"

„ Гѣм.— Нѣмамъ никого, кой-то да не ми је потрѣбенъ. А да кажѣмъ истинъ-тъ, само једна крайниѣ нужда мя побужда да продавамъ, азъ не обычамъ да ся раздѣлямъ съ кого да је отъ мой-ти работници — бѣдете увѣрени."

Въ това и врѣмя растворихъ сѣ вратата, влѣзе въ трапезарий-тъ једно жулатче на четьре или пять години.

То имаше видъ доста приатенъ и хубавъ. Чрына-та му коса, тънка и мглака като свила, висѣше на дѣскави кѣдри около хубавичкы-ти му бузы, голѣми чрыни очи, плѣни съ огнь и нѣжностъ, свѣтлахъ подѣ дѣгы и гѣсти рѣсияци, кога-то съ любопытство изгѣдоваше стаѣмъ-тъ. Хубаво облѣкло отъ пѣстрѣ (чръвено и жълто) аладжѣмъ, добрѣ скроѣено и облѣчено придаваше още повече хубостъ на тъмно-то му засѣрно лице, а једна комическа увѣренность смѣсена съ боѣазнь показвахъ че је разгаленъ и обыченъ отъ Господарѣа си. " Ей, гарванче, каза Г. Шельби, като подсвирихъ и му нѣтѣмъ јединъ гроздъ— На, лови!

Дѣте-то, колко-то му бѣ сила-та затечеса кѣмъ добычѣмъ-тъ, а Господарь-тъ му ся заливаше отъ сѣхъ.

„ Иди само! Джимъ, каза Г. Шельби.

Дѣте-то отиде до нѣго, господарь-тъ поглади кѣдравъ-тъ му главичкѣ и го помиловъ подѣ брадѣмъ-тъ

„ Айде. Джимъ, поважи на той-зи Господарь, какъ знаѣешь ты да нѣѣшъ и играѣешь.

Дѣте-то съ чистъ и ѣсенъ гласъ запѣ једнѣ отъ дивн-ти смѣшни пѣсия, кои-то пѣѣтъ негритяне-ты и съпровождаше пѣниѣ-то си съ разни комическы тѣловжениѣ съ рѣцѣти си, нозѣ-ти и съ цѣло тѣло съгласно съ пѣниѣ-то.

— Bravo! извика Гелъ, и му под-

хвърля една четвъртиня протокаль.

„Айде Джимъ покажи сега какъ ходи дѣдо Кержо, кога има ревматизмъ, каза Господарь-тъ му. Изъ вѣднѣжь дѣте-то ся искриви, лице-то му ся покры съ болѣзненни бръчки, на плещи-ти му нададе ся грѣбица и то взе въ рѣжъ патерицѣ-тъ ва господаря си, поченъ да ся прохода въ стаи-ти, прихрамаше и ся мѣташе отъ една страня на другя сѣщо като старецъ.

Двама-та господиновци повалихъ ся отъ смѣхъ.

„Сега, Джимъ, каза Господарь-тъ му, покажи ми какъ пѣе дѣдо Робинзъ въ цркъвѣ-тъ псалми.“

Дѣте-то си проточи кругло-то лице колко-то може по дълго и съ несмутнижъ важность затегнѣ прѣзъ носъ-тъ си да пѣе единъ псаломъ.

„Браво, чудно! айда юнакъ, каза Гели, отъ тогози обѣсеника ше излѣзе нѣщо, увѣрявамъ Вы. Послушайте, каза той, тутакси, като ударя мистера Шельби съ рѣжъ-тъ си по ялещи-ти, придайте ми и това момчице и азъ ше заврѣшижъ работѣ-тъ — ше ѣж заврѣшижъ. Ёто вѣдиме ли че азъ не съмъ упористъ чловѣкъ.

Въ тѣжъ мицутъ врата-та полека ся отвори хъ и една млада мулатка, коѣа-то имаше, нѣмаше до 25 години на видъ, влѣзе въ стаи-тъ.

Стигаще да мѣтае чловѣкъ единъ

поглѣдъ отъ дѣте-то врѣзъ нѣеж, за да познае че му ѣе майка. Тѣа имаше сѣщи-ти лѣскави, пламении чрѣни очи съ дългы клѣпачи, сѣщи-ти чрѣши лѣскави кѣдрени коси. На бузи-ти ѣ прѣзъ тъмнижъ-тъ цвѣтъ на кожѣ-тъ пресвѣтваше ѣасна чрвѣна кръвь, и тѣа още повече ся изчрѣви, като заблѣжи, че незнакомецъ-тъ ѣж изглѣдваше съ удивление, коѣе-то и не си даваше той трудъ да скрѣе. Облѣкло-то, коѣе-то бѣше безукоризнено на плѣщи-ти ѣ още повече възвышяваше хубость-тъ на тѣкѣ-тъ ѣ снягъ. Хубавичка-та бѣла рѣчица и мѣничка-на ножка не можѣа хъ да ся скрѣятъ отъ проищателнижъ-тъ пеглѣдъ на трѣговецъ-тъ, кѣй-то бѣ навикнѣлъ съ ѣдинъ поглѣдъ да открыва сички-ти достоинства на такѣ стока.

— Що ѣе, Елиза, каза Господарь-тъ ѣ, кога тѣа прѣстѣпи прагъ-тъ и поглѣднѣ къмъ нѣею засрамена.

„Азъ трѣся Гари, да прощавашъ, Господице, и дѣте-то скочи къмъ нѣеж и ѣе показа добычѣ-тъ си, коѣе-то дрѣжѣаше въ полѣ-тъ си.

„Добрѣ земи го, кога ѣе тата, каза Г. Шелби; и тѣа завчѣсь излѣзе и изнесе дѣте-то на рѣцѣ-ти си.

„Богами, каза трѣговецъ-тъ, като ся обрѣнѣ почуденъ къмъ нѣею.“ Ёто ти стока!

„Вы быхте могли да ся убогати-те, да направите честь-тъ си, ако

быхте продали тѣмъ женѣ въ Нью-Орлеанѣ. Видѣлъ съмъ колко пѣти, че сж плащали повече отъ хилядо доллари за жени, кои-то не сж были по хубавици отъ тѣмъ,”

„Азъ не щѣ да правя честь-та си съ ниемъ, каза Г. Шельби, сухо,” и за да наиде прѣдлогъ да измѣни разговоръ-тъ, отвори ново једно шешѣ съ вино, и попыта другаръ-тъ си, какъ нахожда вино-то.

„Твърдѣ добро, Господине, прѣво качество, отговори тръговецъ-тъ; подирь ся обярна къмъ Г. Шельби и ласкателно го удари по плѣщити съ рамк-та си и прибави „Айде колко искашь за тѣмъ женѣ? колко да вы дамъ за ниемъ? Колко ще земешъ?”

„Г. Гели! азъ не имъ продавамъ отговори Шельби Жена ми не бы ся съгласила за каквы да сж богатства да ся раздѣли съ ниемъ.”

Е! Е! Жени-ти всѣкогы говорѣтъ такви нѣща, зашто-то не разбиратъ нищо отъ тръговийнъ и смѣтаніе, нѣ покажи имъ само колко примѣни, златни нѣща, пера и бриллианти могатъ да купѣтъ съ злато-то що ще подучѣтъ за јединъ чловѣкъ то промѣнѣтъ мысли-ти си. Азъ Вы увѣрявамъ!”

„Азъ ти казвамъ, Гели, да оставилъ той-зи разговоръ.

„Не имъ продавамъ, не имъ продавамъ,” отговори Шельби, рѣшително.

„Дайте ми поне дѣте-то, каза тръговецъ-тъ” Вы видите, че азъ съмъ склоненъ да ся потѣкнѣмъ и съ това и не вы искамъ много.

„Нѣ зашто ви је, що ще чините съ дѣте-то? попыта Шельби.

„Азъ имамъ приѣтель, кой-то купува таквѣ стока - хубавичкы момчица и ги прѣпродава. Продаватъ ся за слугы на богати чловѣци, кои-то плащатъ добръ за хубави момчета. Једно хубаво момче које-то створи врата-та, слугува, јо једно украшеніе въ тѣхни-ти господскы кашчи. Тѣ плащатъ голѣми сумни, а това дѣяволче је толкосъ живо и прагово, оше и свирѣ и пѣіе, сжшо таква стока ми трѣбова.”

„Не быхъ желалъ да го продамъ” отговори Г. Шельби, умысленъ. — Причина-та је, Господине, че азъ имамъ мекко сръдце, и не можъ ся рѣши да раздѣлѣмъ дѣте-то отъ майкѣ му.

О! нанстиянъ? Бто го! право гласъ-тъ на естество-то! азъ разбирамъ твърдѣ добръ. Съ жени је твърдѣ млчено да ся расправа чловѣкъ. Азъ всѣкогы съмъ ямалъ отврѣщеніе отъ тѣхний-тъ писъкъ и крѣскъ и отъ тѣхни-ти слъзи... Да, много је не-приѣтно! нѣ азъ като врьшия работи-ти, глѣдамъ да избѣгнувамъ жени-ти, Господине. Вы напримѣръ, ако имъ испратите на нѣкѣдѣ за јединъ день или за једнѣ недѣлѣмъ, дѣло-то ще ся изврѣши спокойно. То ще бѣде свръ-

пено вѣди да ся врьне тѣа у дома си. Жена ви може да ѣ дари мнугуши, или једно ново облѣкло, или такво вѣщо дребно; и тѣа же ся успокои съвсѣмъ.

„Страхъ мя је, че така лесно, не ще да ся свѣрши.“

„Пази Боже! ще ся свѣрши! тѣа не сѣ като бѣлы-ты чловѣци, Вы знајете сами. Тѣ всичко прѣнасиѣтъ, само свѣрши дѣла-та добрѣ. Казвать, рече Гелл, кой-то сѣ прѣстори откровенъ и доврѣчивъ, че таѣа трѣговниѣ прави чюства-та корает; нѣ азъ не мож да ся съгласѣмъ на това. Истинѣмъ азъ никогы не съмъ ножилъ да правѣмъ, какъ-то правѣтъ нѣком си. Видѣлъ съмъ трѣговци, които сѣ были въ състоѣниѣ да дрѣпнѣтъ дѣте-то отъ рацѣ-тѣ на майкѣ му и да го продадѣтъ горка-та крѣщи като полудѣла.... Таѣа политика не је добра. — развали стокѣ-та и понѣкогѣмъ прави съвсѣмъ не-сгоднѣмъ за проданѣ. Видѣлъ съмъ вѣднѣмъ въ Нью-Орлеанѣ једнѣмъ истинно хубавѣмъ женѣ, кой-то съвсѣмъ развалихѣ съ такво обходаниѣ. Чловѣкъ-тѣ, кой-то ѣмъ купи, не рачи да прикупи и дѣте-то ѣ. И тѣа бѣше једна отъ най распадени-ти жени, кога крѣвъ-та ѣ възвираше, казвать ви, тѣа стиснѣмъ дѣте-то си въ рацѣ-ти си и почена да крѣщи, гдѣ-то наланимъ синца ѣи. Тѣло-то ми на-стрѣжова, кога спомнѣмъ това нѣщо.

А кога ѣ отнѣмѣмъ дѣте-то и ѣмъ за-творихѣ, тѣа съвсѣмъ полудѣ и по-дирѣ једнѣмъ недѣлѣмъ умрѣ. Чиста за-губа, Господине, отъ 1000 долари, и само, зашто-то не знаѣмъ да ся об-хождѣтъ. Было је шо было! Опытъ мя је научилъ, Господине, че је всѣ-когы по добрѣ да бѣдемъ чловѣко-любивы.“

И трѣговецъ-тѣ ся облѣмъ на столѣ-тѣ си и крѣтоса рацѣ-ти си съ добродѣтелсѣмъ видѣ, като че счи-таше себеси вторѣмъ Уилберфорсѣ.

Той-зи прѣдметъ, какъ-то ся виж-даше, бѣ заинтересовалъ Господарѣ-тѣ; и догдѣ Г. Шелбѣн бѣмъше про-токалъ и ся бѣ умыслилъ, Гелл из-вѣднѣмъ скочи и съ приличнѣмъ скром-ность, нѣ като че го побуждаше и-стина-та да прибави още нѣкошко думѣ :

„ Знаѣмъ че не је добрѣ да хвали че-ловѣкъ самъ себе си, нѣ азъ казвать това зашто-то је истина. Азъ мыслимъ че всички считѣтъ, че азъ докаро-вамъ най добри-ти партии негритины. Поне казали сѣ ми го и не вѣднѣмъ, а сто нѣти ми сѣ го казали - ксичкы-ты въ добро состоѣаниѣ - пѣлни и здрави, и азъ губѣмъ най-малко отъ всички-ти други трѣгов-ци. И всичко това отдавамъ азъ на моѣ-то умнѣниѣ, а чловѣколюбѣ-то, Господине, мож да вы кажѣмъ је основаниѣ-то на моѣ-то умнѣниѣ.“